

Agrártermelők együttműködési hálózata

Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Közhasznú Közalapítvány

megbízásából

készítette

a

3K Consens Iroda

HU-RO-SCG-05/01 sz. Interreg program

HU-RO-SCG-1/263 számú szerződés

2006.

Tartalom

ÖSSZEFOGLALÓ (POWERPOINT).....	3
BÉKÉS MEGYE MEZŐGAZDASÁGI ADOTTSÁGAI	14
ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS TERMELÉS, ÉRTÉKESÍTÉS HELYZETE.....	16
ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS TERMELŐK	19
A TERMESZTETT ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS FÉLÉK	24
A TERMELŐK TERMELÉST, FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ ESZKÖZEI.....	33
HIÁNYZÓ, SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK, BERENDEZÉSEK.....	36
EGYÜTTMŰKÖDÉS TERVEZETT TERÜLETEI.....	40
INFORMATIKAI RENDSZER FŐ ELEMEI	48
SZÜKSÉGES INFORMÁCIÓ TARTALMAK.....	53
AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS SZEREZETI MODELLJE.....	56
BÉKÉSCSABAI ZÖLDSÉG-GYÜMÖLCS LOGISZTIKAI KÖZPONT.....	64
A MEGVALÓSÍTÁS LÉPÉSEI, FINANSZÍROZÁS.....	67

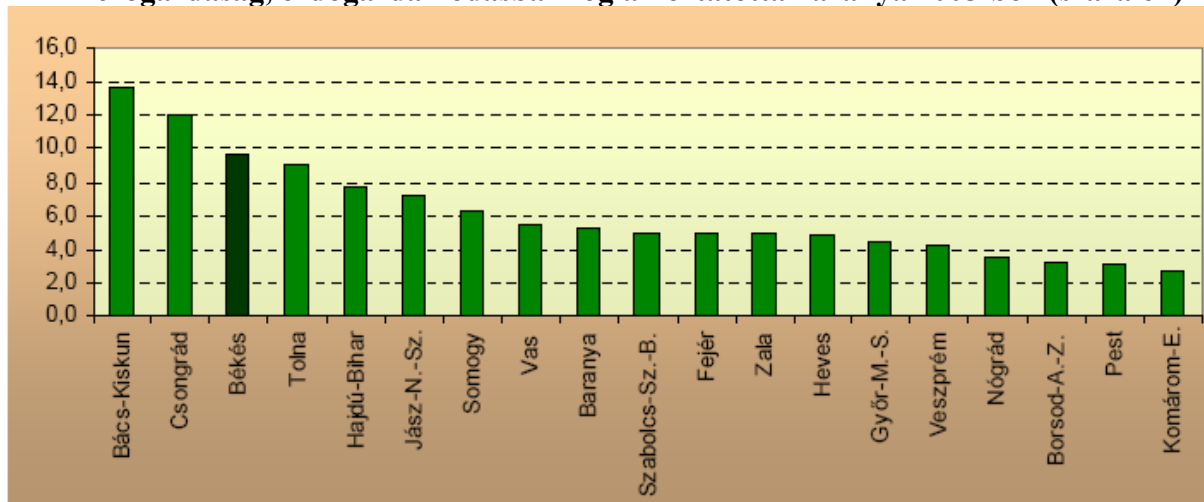
Összefoglaló (PowerPoint)

Békés megye mezőgazdasági adottságai

Békés mezőgazdasági jellegű megye, s ebből következően a foglalkoztatottak jelentős hányadának ez a nemzetgazdasági ág biztosítja a megélhetést. A legutóbbi mikrocenzus adatai szerint a megyében foglalkoztatottak közel 10 százaléka a mezőgazdaságban, illetve – az igen alacsony erdőszülségből következően – minimális részarányban az erdőgazdálkodásban tevékenykedik. Ez az arány a 19 megye átlagában 6 százalékot tesz ki; ezen belül az első helyen álló Bács-Kiskun megyében 14, az utolsó helyen lévő Komárom- Esztergomban 3 százalékot.

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás területén foglalkoztatottak aránya alapján az „ország éléskamrája” jelzővel méltán felruházott Dél-Alföld megyéi foglalják el az első három helyet a megyék rangsorában, közülük Békés a 3. helyen áll. A dél-alföldi régióban a legmagasabb, 12 százalékos az e nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak súlya, majd ezt követi az észak-alföldi és a dél-dunántúli régió 7-7 százalékkal.

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak aránya 2005-ben (százalék)

Forrás: KSH

Békés megyében a meghatározó gabona, kukorica, napraforgó, cukorrépa termelésen túl jelentős a zöldségtermelés is, különösen a szántóföldi termesztésnek vannak komoly hagyományai. A zöldségfélék területe az átalakulás óta több mint háromszorosára emelkedett, ami azon felül, hogy tőke- és kézimunka igényes terület lendületes fejlődését jelenti, élénkület hozott a helyi piacok árufelhozatalában is. A fontosabb szántóföldi növények termésátlagai igen rapszodikus alakultak az elmúlt másfél évtizedben. Ennek oka lehet a szélsőséges időjárás, melyben szerepet játszhat az aszály, a kedvezőtlen téli időjárás, vagy az esetlegesen előforduló belvíz is. A szántóföldi növénytermesztés színvonalának emelkedését

bizonyos fokig gátolta, az a tény, hogy kimondottan „nagyüzemi” növények termesztésére álltak rá a kisméretű egyéni gazdaságok is, leszűkítve a vetésforgót kalászos gabonára, illetve kukoricára. Országosan, de megyénkben is megfigyelhető, hogy a kellő anyagi háttér hiánya miatt lazult a technológiai fegyelem; kevesebb hatóanyagra, növényvédő- és gyomirtó szerre, kétes származású vetőmagra épült a termesztés.

Zöldség-gyümölcs termelés, értékesítés helyzete

A Békés Megyei Vállalkozásfejlesztési Közhasznú Közalapítvány az Interreg támogatási projekt keretében a Békés és Arad megyei mezőgazdasági, főként zöldség és gyümölcs termesztek hálózati együttműködésének kidolgozását tűzte ki célul. A projekt célja egy informatikai alapú beszerzési-értékesítési-logisztikai üzleti együttműködési-hálózat felépítése, a Békés és Arad megyei mezőgazdasági (főleg zöldség-gyümölcs) vállalkozások, az agrárüzleti hálózat alapstruktúrájának és adatmodelljének kialakítása.

A projekt keretében megtörtént az agrárvállalkozások termelési, kereskedelmi, irányítási hátterének felmérése. A felmérés keretében megvizsgáltuk Békés megye jelentősebb mezőgazdasági, ezen belül is a főként zöldség-gyümölcsstermeléssel foglalkozó vállalkozásait, termelőit. E feltáró munka nem titkolt célja az volt, hogy megismerjük e termelők tevékenységét, gondjait, és nem utolsósorban a fejlesztési elképzeléseiket. További szándékunk volt felmérni, hogy a zöldség-gyümölcsstermelők hajlandóak lennének-e részt venni egy beszerzési-értékesítési-logisztikai üzleti együttműködési-hálózat felépítésében.

Összefoglaló megállapításaink azt mutatják, hogy a megyében a zöldség-gyümölcs szektorban a legfontosabb értékesítési csatorna a felvásárlókon keresztül folyik, ez különösen a kisebb termelőkre jellemző. A nagyobb termelők, illetve a számos értékesítő szövetkezet (TÉSZ) egy része kialakította saját értékesítési csatornáit, egyik-másik önmaga exportál.

A felvásárlókon keresztül történő értékesítés erősen kiszolgáltatott helyzetbe hozza a termelőket. Különösen igaz ez az úgynevezett „aktatás” kereskedőkre, akik alkalmanként megjelennek a termelőknél és néhány plusz forinttal a termelőt az esetleg korábban megkötött értékesítési szerződés felrúgására kényszerítik a termelőt, azonban az ilyen típusú, telephely nélküli felvásárlókra nem lehet hosszabb távon építeni.

Például, ha valaki úgy gondolja, hogy paprikát, paradicsomot, dinnyét szeretne felvásárolni, nem kell más hozzá csak egy kockás füzet és egy telefon.

Ennek a felvásárlási formának nincsenek kockázatai. A termelő szempontjából azonban több hátrány is jelentkezik az effajta felvásárlás esetén:

- Folyamatosan bizonytalan piac
- Nem tudja kontrollálni az árat
- Mindig arra van szocializálva, hogy annak adja a termékét, aki többet fizet
- A szerződéses fegyelem romlik
- Bizalmatlanság alakul ki a termelők és az integrátorok között
- A termelő nem kap megfelelő visszajelzést a termékéről, a piaci viszonyokról

Az önálló kereskedelmi tevékenység megindítása, egyrészt a kereskedelmi mennyiségek előállításának nehézsége, másrészt a kereskedelmi engedélyek beszerzésének nehézsége miatt csak kevesek számára lehet megoldás. Ezért a termelők szükségét érzik az együttműködésnek (különösen az értékesítés területén), ilyen együttműködésre Magyarországon is láthatnak példákat (például Mórahalom).

Mindezek ellenére a termelők félnek az együttműködéstől, többen már szenvedtek el veszteségeket a közös tevékenységek során felbukkanó konkurencia harc miatt. Azonban ezeknek az együttműködések nem voltak elég megalapozottak, illetve nem voltak a benne folyó tevékenységek megfelelően szabályozva. Szinte minden felkeresett termelő tudja, hogy a piacon való sikeres szereplésnek számos feltétele van, többek között:

- megfelelő mennyiségű, folyamatosan rendelkezésre álló termék
- egyenletes minőség
- kereskedelem igénye szerinti kiszерelés, csomagolás
- igényeknek megfelelő szállítási gyakoriság
- kiszámítható, versenyképes ár

Nem nehéz belátni, hogy csupán ezeket a feltételeket is milyen nehéz egy-egy termelőnek biztosítani, mivel ehhez szükség van:

- megfelelő nagyságú termelői háttérre (megfelelő termékvolumen)
- termelési, fajta kiválasztási tanácsadás
- megfelelő tenyészidő kiválasztása
- megfelelő nagyságú raktár, hűtőház, telephely
- csomagolási infrastruktúra, személyzet
- szállítási kapacitás
- piacfeltáró, és marketing tevékenység

Léteznek azonban olyan **nagyobb termelők** és a helyi **felvásárlók**, akik márka kialakítási céllal, reklámirodával, árjelző emblémaszerű öntapadókat tervezettettek, így szállítják termékeiket külföldre. Ezen kívül olyan kiadványokat készítettek, melyek hangsúlyozzák a termékek, egészségre való jótékony hatását, a zöldségek, gyümölcsök kiemelkedő szerepét az egészség megőrzésében. Mindezek ellenére nekik is keményen meg kell küzdeni a konkurenciával mind a hazai, mind a külföldi piacokon. Az ő számukra is sok előnnyel járna a tervezett agrárlogisztikai központ.

Többek szerint a termelőknek szélesebb körű és több **felvilágosításra, tájékoztatásra** lenne szükségük, ahhoz, hogy felmérjék lehetőségeiket és belássák azt, hogy összefogva, többet el tudnak érni. Emellett hiányzik az a szervező erő és példaadó termelő, aki felkeltené a

termelők bizalmát az együttműködések iránt. A vállalkozók bizalmatlanságának egyik oka az is, hogy kevés sikertörténetet ismernek.

Mint említettük számos termelőnek (TÉSZ-nek) van különböző mértékben felszerelt **telephelye**. E telephelyeket többnyire nagy nehézségek árán, évek alatt alakították olyanná, amilyenek most. Többségük a termékek összegyűjtésére, az esetleges felvásárlások lebonyolítására, a gépek, berendezések elhelyezésére használják őket. Van néhány olyan, ahol az uniós elvárásoknak megfelelő felvásárlás, csomagolás is folyik, ahol rendelkezésre áll:

- osztályozó, válogató berendezés
- csomagoló gép (uborka, dinnye, paprika stb.)
- hűtőház

Mindezek a minőségbiztosítási elvárásoknak is kiválóan megfelelnek. Azonban hátrányai is vannak ezeknek a jól felszerelt telephelyeknek:

- magasak az állandó fajlagos költségek (alkalmazottak, díjak, amortizáció, stb.)
- csak a rövid vegetációs időszakban van kihasználva (sokszor egy termék fordul meg csak a telephelyen)
- földrajzilag az adott termelő területén van (esetenként távol a logisztikai vonalaktól, termelési körzet egy részéről érhető el)

A megkérdezett termelők által felvetett problémák:

- Termelési költségek növekedése
- Nyomot árák
- Nincs megbízható piaci igény felmérés
- Kiszolgáltatottság. (Pl.: TÉSZ-eken keresztül lehet beszállítani bizonyos termékeket a feldolgozó üzemekbe, azonban bizonyos költségek nem térülnek meg a termelőnek (rakodás, szállítás, a TÉSZ kiköti, hogy milyen autóval lehet szállítani, amit a termelőnek bérelni kell, stb.))
- Nincs, védet ár
- Bizalmatlanság van
- Termékek egy része nehezen eladható a piacon
- Nincs előfinanszírozás
- Nincs szerződési fegyelem
- Nincs termelői érdekképviselő

A megkérdezett vállalkozások vélemények szerint **új kereskedelmi irányokat kellene találni**, célszerűbb lenne keletre fordulni a telített EU piacoktól, ehhez állami megállapodásokat szeretnének, egyfajta védett piacot. Mindezek azonban nem valósíthatók meg együttműködés nélkül.

Zöldség-gyümölcs termelők

Békés és Arad megyében összesen 96 gazdálkodót kerestünk meg, ezek **többsége őstermelő, vagy családi gazdálkodó**, minden tizedik szövetkezet, vagy valamilyen típusú gazdasági társaság.

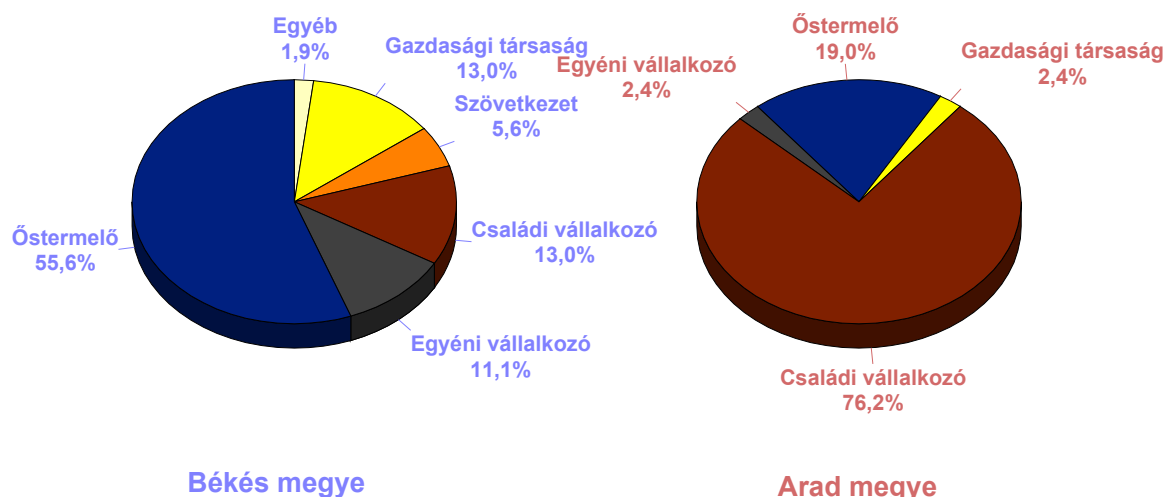
Békés és Arad megyei zöldség-gyümölcs termelők vállalozási formája

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	termelő	%	termelő	%	termelő	%
Őstermelő	8	19	30	56	38	40
Egyéni vállalkozó	1	2	6	11	7	7
Családi vállalkozó	32	76	7	13	39	41
Szövetkezet		0	3	6	3	3
Gazdasági társaság	1	2	7	13	8	8
Egyéb		0	1	2	1	1
Összesen	42	100	54	100	96	100

Békés és Arad megyei zöldség-gyümölcs termelők vállalozási formája

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

A felkeresett termelők jelentős része a mezőgazdasági termelő tevékenységen kívül, de ahhoz kapcsolódó más tevékenységeket is végeznek. A **mezőgazdasághoz kötődő tevékenységeket** Békés megyében a felkeresett termelők 76%-a végez, legtöbben, a növénytermesztésen kívül kereskedelemmel (35%) foglalkoznak legnagyobb számban, s közel egyenlő mértékben (14%) van jelen a felkeresettek körében a feldolgozás, raktározás, illetve az integrátori tevékenység. Az Arad megyében felkeresettek 63%-a végez kiegészítő tevékenységeket, itt is a kereskedelem (36%) a legjelentősebb, majd raktározással (19%) foglalkoznak legtöbben.

A zöldség-gyümölcs termeléshez kapcsolódó tevékenységek

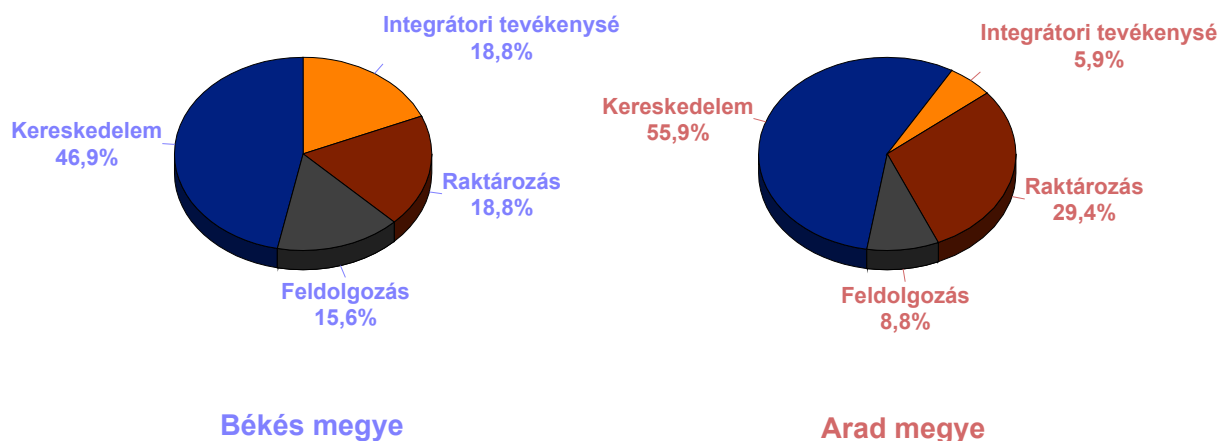
	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában
Kereskedelem	19	45	15	28	34	35
Feldolgozás	3	7	5	9	8	8
Raktározás	10	24	6	11	16	17
Integrátori tevékenység	2	5	6	11	8	8
Összesen	34	81	32	59	66	69

A táblázatból jól látszik, hogy mind Békés megyében, mind Arad megyében a termelőktől alacsony feldolgozottság mellett kerül ki a megtermelt árú. A hálózati együttműködés kialakításának egyik fő céljává kell válnia a megtermelt termékek feldolgozottságának minél magasabb szintre emelése.

Integrátori tevékenység mértéke nem jelentős a felkeresett termelők között, különösen alacsony a határ másik oldalán. Az integrátorok által integrált termelők száma Békés megyében közel ezer fő, a legtöbb termelőt integráló vállalkozások a Medi Fruct Szövetkezet (225 termelő), Grósz és Tsa Kft (306 termelő), Dombegyházi Euró TÉSZ (250 termelő). A Békés megyei integrátorok között számos nem termel, csak integrál. Arad megyében az egy integrátor által integrált termelők száma a megkérdezettek között nem éri el a húsz termelőt.

Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs termeléséhez kapcsolódó tevékenységek

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Tervezi-e a belépést valamely integrációba?

	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában
Tervezi és tagja integrációnak	1	2	17	31	18	19
Tervezi és nem tagja integrációnak	17	40	15	28	32	33
Összesen	18	43	32	59	50	52

Jelenleg a megkérdezettek alig egyharmada tagja valamely integrációnak, ebből Arad megyében mindössze egy termelő, míg Békés megyében a megkérdezett termelőknek közel 60%-a. Az integráció előnyeit a Békés megyei termelők ismerték fel jobban, a termelők 28%-a tervezi belépését valamely integrációba a közeljövőben. Ugyanakkor a már integrációban résztvevők egy rész további integrációk tagjai kívánnak lenni.

A következő táblázatból kiolvasható, hogy a felkeresett Arad megyei termelők átlagos területnagysága 4,6 hektár, míg a Békés megyei termelők 182 hektáron gazdálkodnak

átlagosan. A felkeresett termelők területnagyság szerint igen változatosak, az egy hektáron gazdálkodótól a több ezer hektáron gazdálkodóig mindenféle területnagyságú termelő megtalálható a felkeresettek között. A zöldség-gyümölcs termesztéssel foglalkozó termelők átlagos zöldség termőterület nagysága Arad megyében 12 hektár, míg Békés megyében ettől jelentősen nagyobb, 72 hektár.

Békés és Arad megyei zöldség-gyümölcs termelők földterületének szerkezete

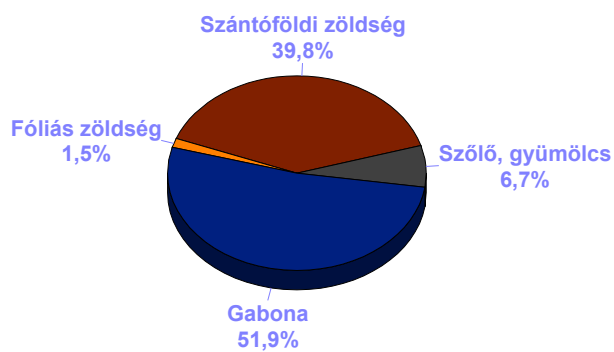
(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

	Arad megye (Románia) hektár	Békés megye (Magyarország) hektár	Összesen hektár
Gabona (kukorica, búza, árpa, zab, napraforgó stb.)	1766	4179	5945
Szőlő, gyümölcs	22	538	560
Szántóföldi zöldség	461	3205	3666
Fóliás zöldség	1	124	125
Összesen	2250	8046	10296

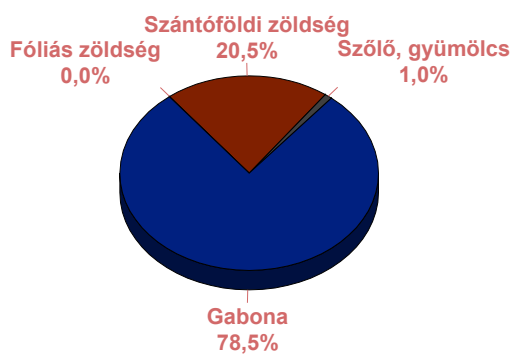
A program szempontjából számunkra a zöldség-gyümölcs terület nagysága nyújt segítséget a program céljainak eléréséhez. Azonban az egyes termelők több lábbon állása hosszú távon stabilabb, kiegyensúlyozottabb termelési, gazdálkodási feltételeket teremt a gazdálkodók számára.

Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs termelők földhasználatának szerkezete

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Békés megye

Arad megye

A termesztett zöldség-gyümölcs félék

A programban részt venni kívánt termelők szolgáltatják azt a termék alapot, melyre a program épülhet. A program keretében felkeresett termelők adatait mutatjuk be a következőkben. Az adatokból látható, hogy az termelők adatai nem reprezentálják a megye zöldség-gyümölcs termelés teljességét. Ez egyaránt igaz a Békés megyei és az Arad megyei termelőkre is.

A felkeresett termelők Békés megyében, több, mint 3700 hektáron termelnek zöldség féléket, csemegekukoricát, illetve gyümölcsöt. Az Arad megyében felkeresett termelők ettől kisebb területen termelnek mintegy 480 hektárt használnak zöldség-gyümölcs termesztésre.

Békés megyei termelők zöldség-gyümölcs szántföldi termőterülete és a várható termés mennyiség 2006-ban

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

	terület hektárban	várható mennyiség, tonna
Paradicsom	452	21625
Paprika	7	83
Fűszer paprika	12	89
Uborka	0,1	1
Burgonya	0,2	2
Hagyma félék	46	786
Káposztafélék	154	903
Gyökér zöldségek	10	265
Hüvelyesek	886	5213
Csemege kukorica	610	7501
Dinnye félék	1028	26752
Gyümölcs	538	3009
Összesen	3743	

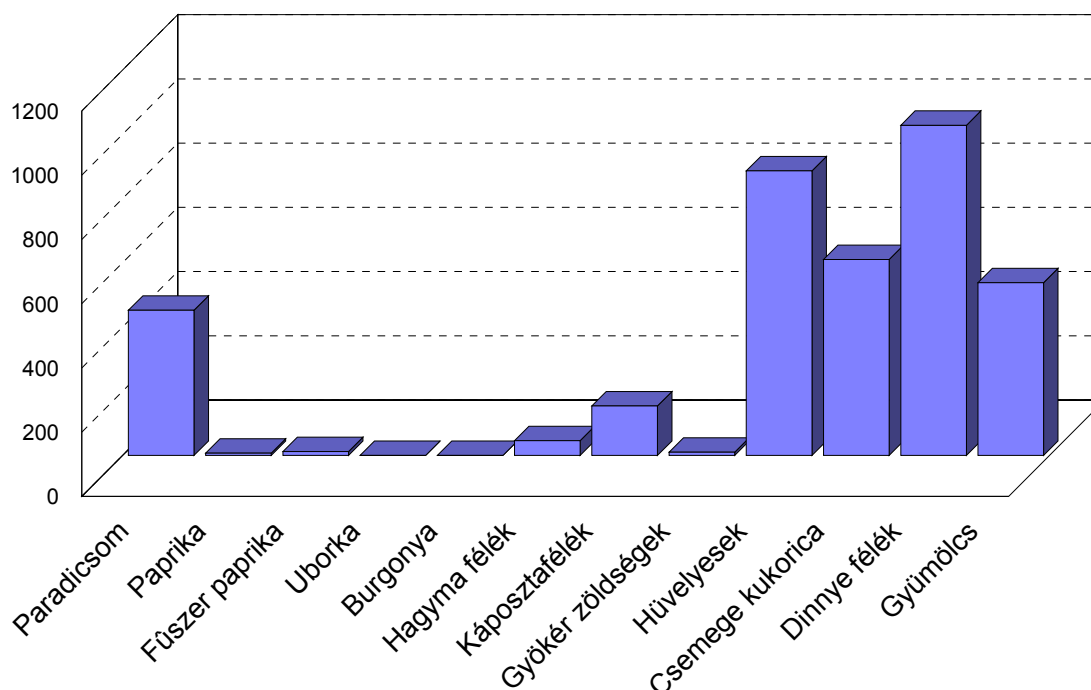
Békés megyében a megkérdezett termelők **dinnyeféléket** termelnek legnagyobb területen, összesen több, mint 1000 hektáron, 2006-ban a becsült termés mennyiség ezeken a területeken közel 27 ezer tonna. E mennyiségnek döntő többsége görögdinnye, csupán 500 tonna körüli sárgadinnyét termesztenek. Arad megyében dinnyeféléket kisebb területen (15 ha), kisebb mennyiségben (370 t), ezen belül azonban nagyobb arányban termelnek sárgadinnyét, mint a Békés megyei termelők. Arad megyében a dinnyefélék mennyiségének közel harmada **sárgadinnye**, míg Békés megyében ez az arány csupán 2%. A tervezett

együttműködési hálózaton belül e területen jól kiegészíthetik egymást a határ két oldalán gazdálkodók.

Közel ekkora területen (886 ha) termelnek különféle **hüvelyeseket** Békés megyében, ezen a területen, mintegy öt ezer tonna különböző hüvelyes növényt termelnek. Ezek közül kiemelkedik a **zöldborsó** termőterülete (550 ha), illetve termés mennyisége (3300 t). szintén nagyobb területen (223 ha) termelnek zöldbabot (1250 t). A felkeresett Arad megyei termelők mindössze hét hektáron termelnek hüvelyes növényeket, melynek így a mennyisége is töredéke a határ másik oldalán termelt mennyiségnek. Figyelemre méltó azonban, hogy e kisebb mennyiségben belül a hüvelyesek szélesebb skáláját termesztik (száras borsó, száraz bab, szója, stb.).

A szántóföldi **csemege kukorica** termesztés egyaránt jellemző a Békés megyei és az Arad megyei gazdálkodókra. Békés megyében a felkeresett termelők csemege kukorica termőterülete mintegy hatszáz hektár, melyen közel 7500 tonna terem. Az Arad megyei termelők több, mint 140 hektáron termelnek csemege kukoricát, melynek mennyisége közel 1800 tonna.

Békés megyei termelők zöldség-gyümölcs szántóföldi termőterülete (hektár, 2006)

A szántóföldi **paradicsom** termesztés termő területe mind Békés, mind Arad megyében jelentő, a megkérdezettek körében, Arad megyében ez a második legnagyobb területen

termesztett zöldségféle. Békés megyében 450 hektár szántóföldi területen megközelítően 20 ezer tonna termést takarítanak be. A felkeresett Arad megyei termelők paradicsom termőterülete 120 hektár, melyen mintegy 5500 tonna paradicsomot termesztenek.

A **káposztafélék** termőterülete jelentős a megkérdezettek körében, különösen a Békés megyében (154 ha), Arad megyében, mindössze 4 ha. A megtermelt, több mint 900 tonna káposztaféle döntő többsége **fehérkáposzta** (421 t) és **karfiol** (307 t). Említésre méltó a **kínai kel** és a **lilakáposzta** termelés mennyisége is.

Kiemelten kell beszélni az **uborka** termelésről. Az megkérdezett zöldség-gyümölcs termelők körében az Arad megyei termelők uborka-termőterülete a nagyobb, 130 hektár, melyen közel 2700 tonna uborka terem, ezzel szemben a megkérdezett békés megyei termelők mindössze egy hektáron termesztenek uborkát. Az uborka termőterület több mint 90%-án támrendszeres műveléssel, **fürtös uborkát** termesztenek.

A felkeresett Békés megyei termelők 12 hektáron termesztenek **fűszerpaprikát** a termelt mennyiség közel 90 tonna. Arad megyében felkeresettek, mindössze ez hektáron termelnek fűszerpaprikát.

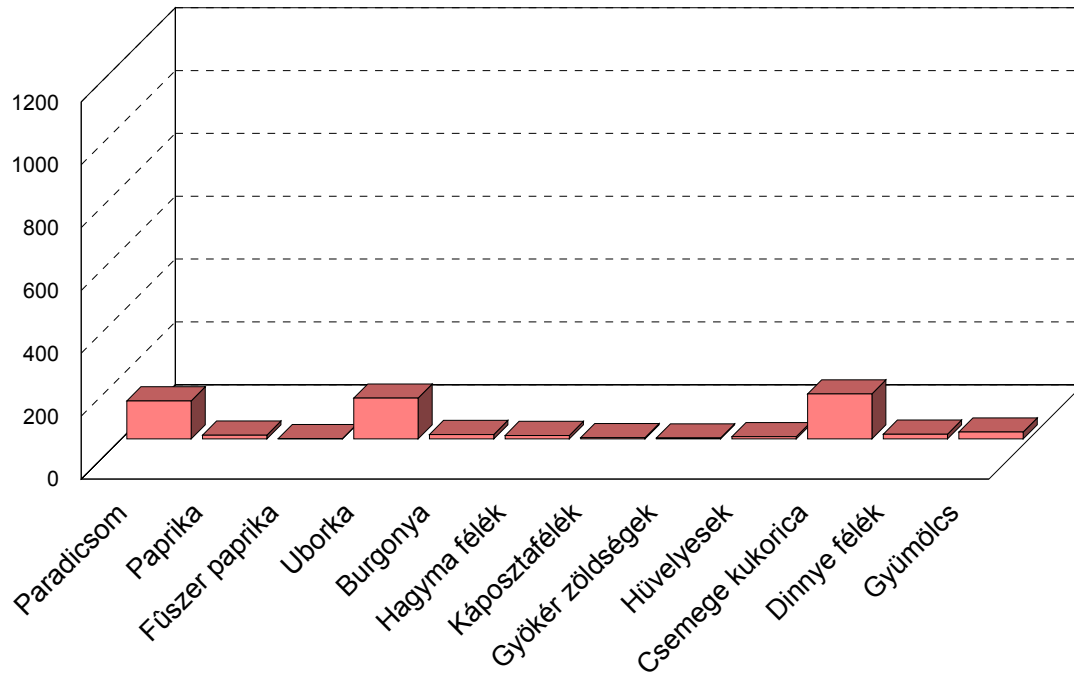
Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántföldi termőterülete és a várható termés mennyiség 2006-ban

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

	terület hektárban	várható mennyiség, tonna
Paradicsom	121	5592
Paprika	12	154
Fűszer paprika	1	11
Uborka	130	2713
Burgonya	14	303
Hagyma félek	11	150
Káposztafélék	4	76
Gyökér zöldségek	3	16
Hüvelyesek	7	23
Csemege kukorica	143	1758
Dinnye félek	15	372
Gyümölcs	22	8
Összesen	483	8

A szántóföldi **paprika** termőterülete Békés megyében hét hektár, melyen több, mint 80 tonna paprika terem. A határ túlsó oldalán megkérdezettek szántóföldi paprika termőterülete nagyobb, 12 hektár közel 150 tonnányi termesztett paprikával. A szántóföldi fajták közül a **fehérpaprika** termesztése dominál, a terület több mint 80%-án fehérpaprika termelés folyik.

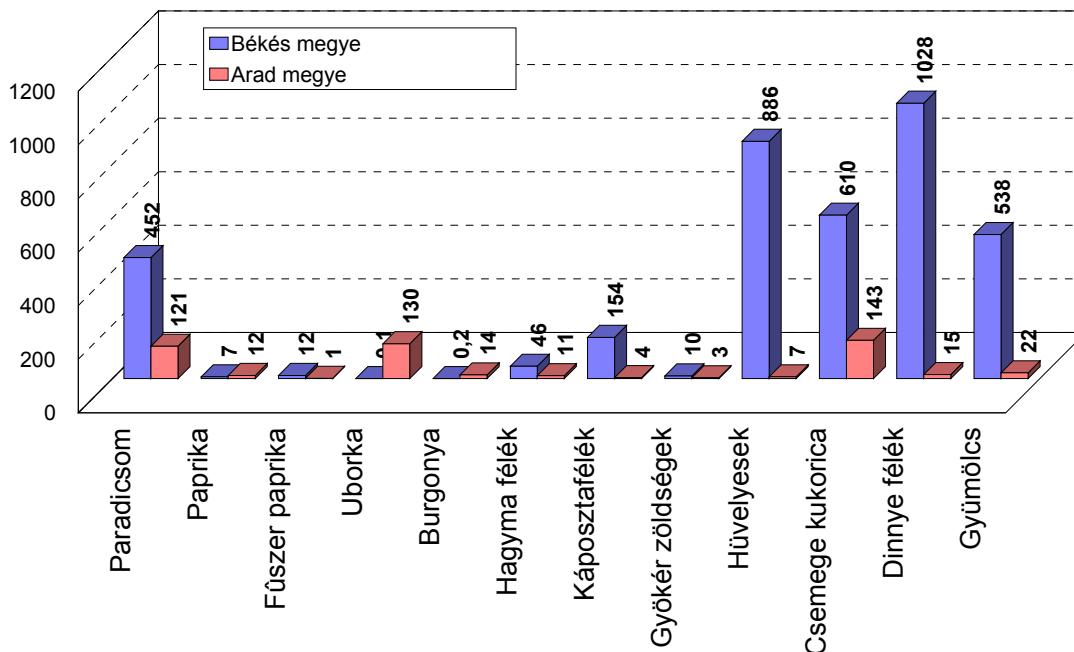
Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántóföldi termőterülete (hektár, 2006)

Hagyma féléket a megkérdezett termelők Békés megyében 46 hektáron termelnek, a megtermelt mennyiség közel 800 tonna. Arad megyében a termőterület 11 hektár, melyen 150 tonna hagyma terem. Békés megyében meghatározó a vöröshagyma termesztés, melyhez mindössze 4 hektárnyi fokhagyma termőterület csatlakozik. A határ másik oldalán színesebb a hagymafélék termesztése, a vörös hagyma mellett a termőterület 10%-án **zöldhagymát**, s további 10%-án **fokhagymát** termesztnek.

Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántföldi termőterülete (hektár, 2006)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Burgonya termesztés a Békésmegyében megkérdezett termelőkre alig jellemző, a határ másik oldalán, azonban 14 hektáron folyik a termelés. Arad megyében a burgonya termőterület egy ötödén **újburgonyát** termesztenek, mintegy 60 tonna mennyiséget.

A **gyümölcstermesztés** területén a naspolya kivételével a Békés megyei termelők nyilatkoztak. Békés megyében a gyümölcs termesztésen belül a termőterület nagysága alapján a csonthéjasokat kell kiemelni. A felkeresett termelők nagyobb területen termesztnek meggyet, szilvát, őszibarackot, diót. Az **alma** termőterülete is jelentős 66 hektár, ebből közel nyolcszáz tonna terem a felkeresett termelőknél.

A **meggy** termőterülete a legmagasabb a válaszadók körében, a termés mennyisége megközelíti az ezer tonnát. **Szilvát** több mint 80 hektáron termelnek, melynek 2006-ban várható mennyisége körülbelül kilencszáz tonna.

Megemlítjük még a **dió** termesztést, melynek a termőterülete a felkeresettek körében 30 hektár, e területen több 70 tonna jól értékesíthető termés keletkezik.

Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántóföldi termőterülete és a várható termés mennyiség 2006-ban (1)

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

Szántóföldi növények	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	terület (ha)	mennyiség g (tonna)	terület (ha)	mennyiség g (tonna)	terület (ha)	mennyiség g (tonna)
Étkezési paradicsom	0,55	91	6,55	314	7,1	405
Ipari paradicsom	0	0	445	21311	445	21311
Paradicsom	120,5	5501	0	0	120,5	5501
Összesen	121,05	5592	451,55	21625	572,6	27217
Paprika zöld	1,5	19	0	0	1,5	19
Paprika fehér	10,3	131	6,5	83	16,8	214
Pritaminpaprika	0	0	0	0	0	0
Fűszer paprika	1,4	10,5	11,57	88,5	12,97	99
Paprika	0,4	4,2	0	0	0,4	4,2
Összesen	13,6	164,7	18,07	171,5	31,67	336,2
Kígyóuborka	10	208	0	0	10	208
Fürtös uborka, támrendszeres	120	2499	0,05	1	120,05	2500
Fürtös uborka, talajra futtatott	0,3	6,2	0	0	0,3	6,2
Uborka	0	0	0	0	0	0
Összesen	130,3	2713,2	0,05	1	130,35	2714,2

Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántóföldi termőterülete és a várható termés mennyiség 2006-ban (2)

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

Szántóföldi növények	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	terület (ha)	mennyiség g (tonna)	Terület (ha)	mennyiség g (tonna)	terület (ha)	mennyiség g (tonna)
Ó burgonya	11	244	0,1	2	11,1	246
Újburgonya	2,85	59	0	0	2,85	59
Burgonya	0	0	0	0	0	0
Összesen	13,85	303	0,1	2	13,95	305
Zöldhagyma	1,04	1,6	0	0	1,04	1,6
Vöröshagyma	8,3	143	45	777	53,3	920
Fokhagyma	1,22	4,5	1	3,7	2,22	8,2
Hagyma	0,03	0,5	0,35	5,7	0,38	6,2
Összesen	10,59	149,6	46,35	786,4	56,94	936
Karfiol	0,95	10	24	307	24,95	317
Fehér káposzta	1,25	34	15,5	421	16,75	455
Kínai kelkáposzta	0	0	5	54	5	54
Kelkáposzta	0	0	0,6	8,5	0,6	8,5
Lila káposzta	0	0	2	26	2	26
Karalábé	0,2	3	0,7	9	0,9	12
Saláta	0	0	2	39	2	39
Jégsaláta	0	0	100	1	100	1
Egyéb (brokkoli, spenót, stb.)	0,7	5	4,5	35	5,2	40
Káposztafélék	1,1	24	0,1	2	1,2	26
Összesen	4,2	76	154,4	902,5	158,6	978,5
Sárgarépa	1,15	11	2	18	3,15	29
Petrezselyem	0,2	1,5	6	47	6,2	48,5
Zeller	0,5	3	0	0	0,5	3
Paszternák	0	0	2	200	2	200
Egyéb (spárga, stb.)	0	0	0	0	0	0
Gyökér zöldségek	0,95	0	0,4	0	1,35	0
Összesen	2,8	15,5	10,4	265	13,2	280,5

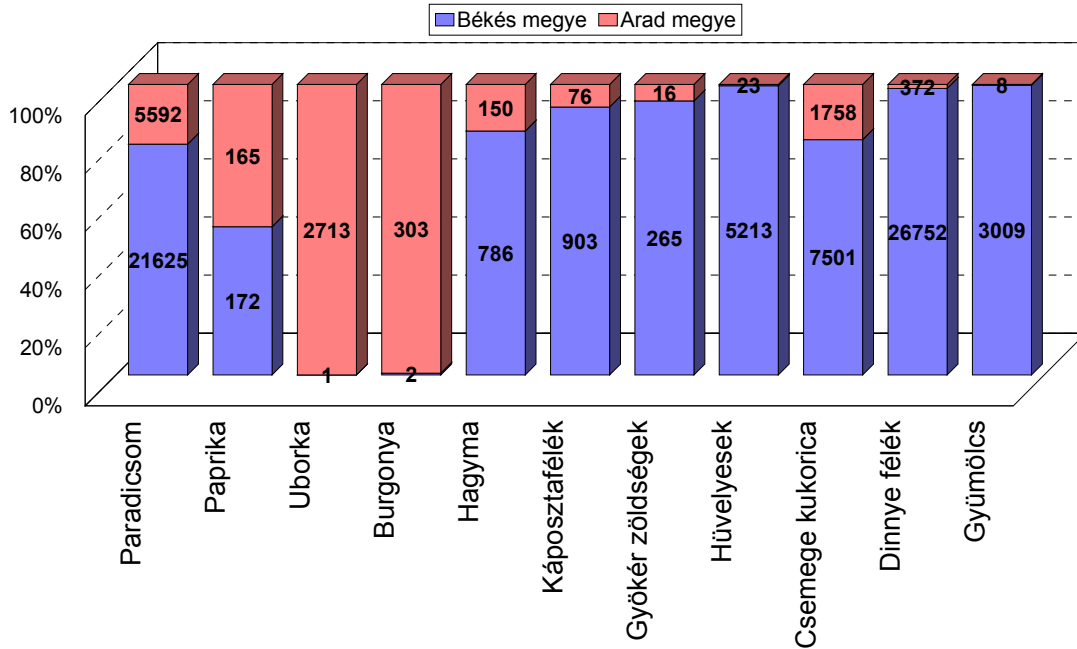
Békés és Arad megyei termelők zöldség-gyümölcs szántóföldi termőterülete és a várható termés mennyiség 2006-ban (3)

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

Szántóföldi növények	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	terület (ha)	mennyiség g (tonna)	terület (ha)	mennyiség g (tonna)	terület (ha)	mennyiség g (tonna)
Zöldborsó	0,42	2,5	550	3300	550,42	3302,5
Zöldbab	0,25	1,4	223	1253	223,25	1254,4
Száraz borsó	0,6	3,6	63	378	63,6	381,6
Száraz bab	0,5	2,8	50	281	50,5	283,8
Egyéb (lóbab, szója, stb.)	4,5	9	0	0	4,5	9
Hüvelyesek	0,7	4	0,2	1	0,9	5
Összesen	6,97	23,3	886,2	5213	893,17	5236,3
Étkezési csemege kukorica	104,4	1283	21,3	262	125,7	1545
Ipari csemege kukorica	36	442,5	589	7239	625	7681,5
Csemege kukorica	2,6	32	0	0	2,6	32
Összesen	143	1757,5	610,3	7501	753,3	9258,5
Görögdinnye	11,25	295	1001,2	26251	1012,45	26546
Sárgadinnye	4,05	76,5	26,5	501	30,55	577,5
Sütőtök	0	0	0	0	0	0
Olajtök	0	0	0	0	0	0
Spárgatök	0	0	0	0	0	0
Egyéb (cukkíni, patisszon, stb.)	0	0	0	0	0	0
Dinnye félék	0	0	0	0	0	0
Összesen	15,3	371,5	1027,7	26752	1043	27123,5
Alma	0	0	66	784	66	784
Szilva, nyári (cacanska, althann)	0	0	2	21	2	21
Szilva, őszi (stanley, besztercei, stb.)	0	0	86,6	901,5	86,6	901,5
Sárgabarack	0	0	3,6	3,4	3,6	3,4
Őszibarack	0	0	14,6	48	14,6	48
Nektarin	0	0	1	3,3	1	3,3
Cseresznye	0	0	6	34	6	34
Meggy	0	0	306	1123	306	1123
Dió	0	0	31	75,6	31	75,6
Török mogyoró	0	0	11	6	11	6
Egyéb (naspolya, stb.)	22	8	10	9	32	17
Összesen	22	8	537,8	3008,8	559,8	3016,8

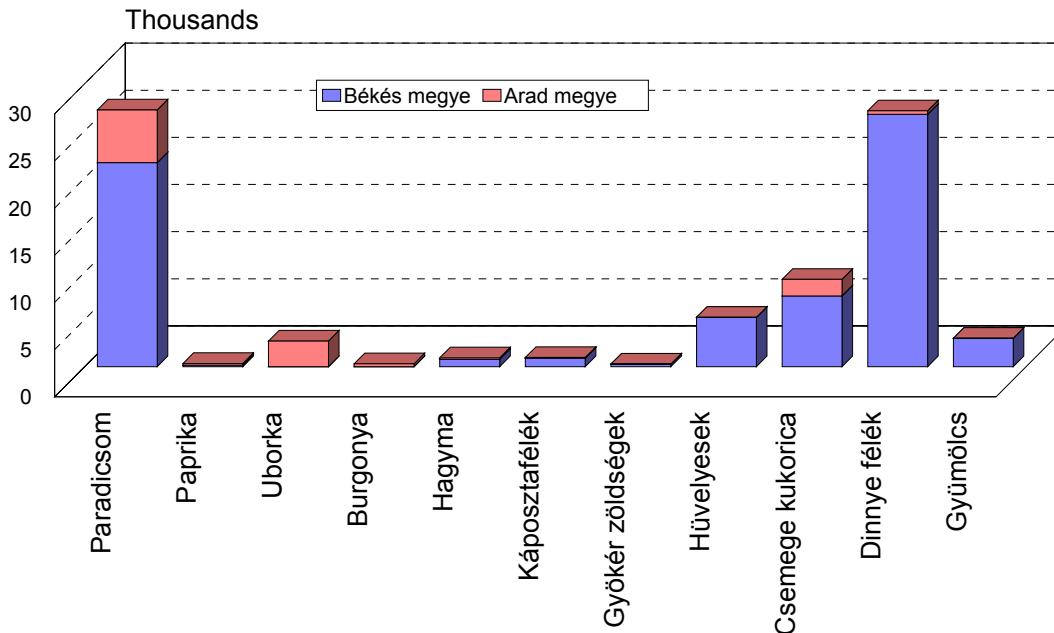
Békés és Arad megyei termelők szántföldi zöldség-gyümölcs várható termésmennyisége (tonna, 2006)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Békés és Arad megyei termelők szántföldi zöldség-gyümölcs várható termésmennyisége (tonna, 2006)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

A termelők termelést, feldolgozást segítő eszközei

A termelők felkeresése során információt gyűjtöttünk az együttműködésben részt venni kívánó termelők termelő infrastruktúrájáról, így a használatukban lévő gépekről, járművekről, berendezésekről, illetve a tároláshoz, feldolgozáshoz szükséges épületekről.

A **traktor** egyik legfontosabb erőgépe a szántóföldi növénytermesztésnek, a megkérdezett termelők 53%-a rendelkezik traktorral. A határ két oldalán azonban a megkérdezettek eltérő arányban rendelkeznek a termelés ezen alapvető eszközével, Arad megyei, megkérdezett termelők 45%-a, míg a Békés megyeiek 60%-a rendelkezik traktorral. A traktorok kihasználtságában nem különböznek a termelők a határ két oldalán. Nincs adatunk arról, hogy a termelők milyen típusú traktorokkal rendelkeznek.

A megkérdezett termelők több mint a fele rendelkezik valamilyen **talajművelő géppel** (tárcsával, szárzúzó, talajmaró, bakháthúzó, fóliafektető, stb.). Ezek kihasználtsága az Arad megyei gazdák körében magasabb (91%), Békésben mindössze 72%.

Növényvédő berendezéssel a megkérdezett gazdálkodók fele rendelkezik, mindkét megyében. E berendezések kihasználtsága közel azonos, mint amit a talajművelő gépek esetén tapasztaltunk (91% és 72%).

Kevés zöldség-gyümölcs termelő rendelkezik **betakarító géppel**. Arad megyében a megkérdezettek 36%-a, míg Békés megyében csupán 22%-a rendelkezik saját betakarítógéppel. Ezek kihasználtsága egyaránt magas (80-90%) mindkét megyében.

A zöldség-gyümölcs betakarításához, a termények, berendezések, gépek, segédanyagok tárolásához, megőrzéséhez szerencsés, ha a termelő rendelkezik **fedett tárolóval**. A megkérdezett termelők 20-30%-a rendelkezik fedett tárolóval, melyek magas kihasználtság is mutatja ennek fontosságát.

Zárt raktárakkal az Arad megyében megkérdezett termelők 45%-a rendelkezik, ezek kihasználtsága viszonylag alacsony, mindössze 74%. A Békés megyében megkérdezett termelők egyötöde rendelkezik fedett tárolóval, ezek kihasználtsága azonban magasabb, mint az Arad megyeiek esetében (81%).

Zöldség-gyümölcs termelést segítő gépek, eszközök berendezések száma a megkérdezett termelőknel

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

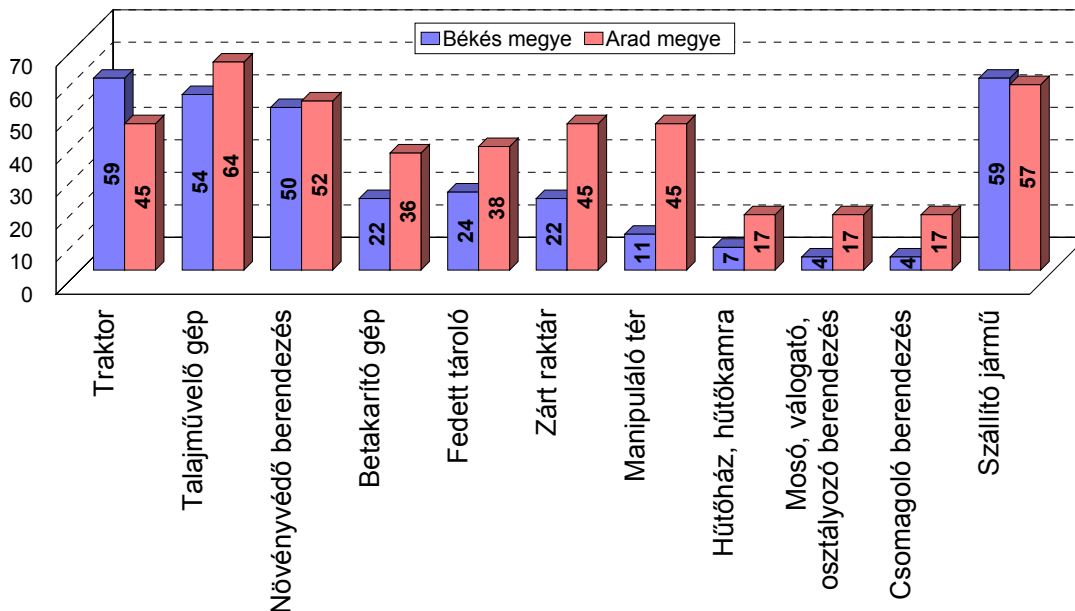
	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	Eszközök száma	Átlagos kihasználtság (%-ban)	Eszközök száma	Átlagos kihasználtság (%-ban)	Eszközök száma	Átlagos kihasználtság (%-ban)
Traktor	19	88	32	84	51	85
Talajművelő gép	27	91	29	72	56	80
Növényvédő berendezés	22	89	27	71	49	78
Betakarító gép	15	87	12	83	27	85
Fedett tároló	16	84	13	93	29	89
Zárt raktár	19	74	12	81	31	77
Manipuláló tér	19	86	6	88	25	87
Hűtőház, hűtőkamra	7	<i>Nincs adat</i>	4	77	11	77
Mosó, válogató, osztályozó berendezés	7	100	2	100	9	100
Csomagoló berendezés	7	100	2	100	9	100
Szállító jármű	24	87	32	81	56	83

A manipuláló tér, hűtőház, hűtőkamra, mosó-, válogató-, osztályozó berendezés, illetve a csomagoló berendezés betakarítás, a termelt növények kereskedelmi előkészítését szolgálják. Ezek közül a legáltalánosabban szükséges a **manipuláló tér**, melyen fedett, esetleg fedetlen, lehetőség szerint betonozott területe, ahol a termést átmenetileg tárolni lehet, hogy onnan elszállítsák, illetve elemi feldolgozást, (tisztítást, válogatást, esetleg csomagolást) végezzenek vele. A tárolásnak a legolcsóbb, legegyszerűbben megoldható változata. Manipuláló térrel az Arad megyei gazdálkodók közel fele (45%) rendelkezik, ezek kihasználtsága átlagosan 86%-os, a felkeresett Békés megyei zöldség-gyümölcs termelők jóval kisebb arányba rendelkeznek megfelelő manipuláló térrel, alig több, mint 10%-uknak van olyan területük, ahol az említett elemi tevékenységeket megfelelő körülmények között el tudják végezni.

A felkeresett termelők mintegy 10%-ának van lehetősége termékeinek a hűtésére, azaz rendelkezik **hűtőházzal**, hűtőkamrával. Nincs információnk arról, hogy ezek a hűtőházak milyen méretűek, illetve hűtési hőmérsékletre képesek, azonban jelentőségük a termékek kereskedelmi idejének kiszélesítésében nagyon fontosak. A felkeresett Békés megyei termelőknek 4 hűtőházuk van, ugyanakkor ezek kihasználtsága mindössze 77%-os.

Zöldség-gyümölcs termelést segítő gépek, eszközök berendezések száma a megkérdezett termelőknél (termelők százalékában)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Mosó, válogató, osztályozó berendezés valamelyikével igen kevés termelő rendelkezik, elmondhatjuk, hogy alig találunk ilyeneket a felkeresett zöldség-gyümölcs termelőknél. E berendezések fontosságát is bizonyítja, hogy e meglévő berendezések kihasználtsága 100%-os. Arad megyében 7 ilyen berendezés, míg Békés megyében 2 ilyen berendezés van a felkeresett termelők használatában. Ismerve a kereskedelem kiszerezéssel, az árúk küllemével szemben támasztott követelményeit ezekre a berendezésekre a zöldség-gyümölcs termelőknek elengedhetetlen szükségük van.

A kereskedelmi követelményekhez való igazodás egyik fontos eszköze a megfelelő csomagolással való megjelenés. Ezért úgy látjuk, hogy a mosó, válogató, osztályozó berendezésekhez hasonlóan a **csomagoló berendezés** is a szükségesnél kisebb mértékben van jelen a felkeresett termelőknél, s a kihasználtságuk teljes.

A zöldség-gyümölcsstermelés különböző fázisai nem oldhatók meg valamilyen **szállító jármű** nélkül. Szállító jármű kell az előkészítéstől a betakarításon át a kereskedőhöz való jutás biztosításáig. Ez még akkor is így van, ha termést integrátoron keresztül értékesítik is. A felkeresett termelők közel 60%-a rendelkezik valamilyen szállító járművel, Arad megyei termelők közel 57%-a, a Békés megyeiek 59%-a. A szállító járművek kihasználtsága 81-87%-os.

Hiányzó, szükséges eszközök, berendezések

A fentiekben láttuk, hogy a felkeresett termelők zöldség-gyümölcsstermesztési gép, eszköz és berendezések tekintetében a termelők ellátottsága meghaladja az 50%-ot, ami jónak mondható. Ugyanakkor gyűjtő, tároló és raktározó terek a megkérdezett termelők kevesebb, mint egyharmadánál áll rendelkezésre. Még rosszabb a helyzet az értékesítést segítő eszközök berendezések tekintetében ezek alig a termelők tíz százalékánál találhatók meg.

A termelőktől megkérdeztük, hogy a termelésükhöz, illetve a termények sikeresebb értékesítéséhez milyen eszközökre lenne szükségük. A megkérdezett termelők 30-40%-a érzi szükségesnek, hogy gépeket, berendezéseket, illetve tároló helyeket ruházzanak be a termelése, valamint a kereskedelmi célok érdekében.

Szükséges eszköz beruházási igények

(a táblázat a program után érdeklődő, a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza)

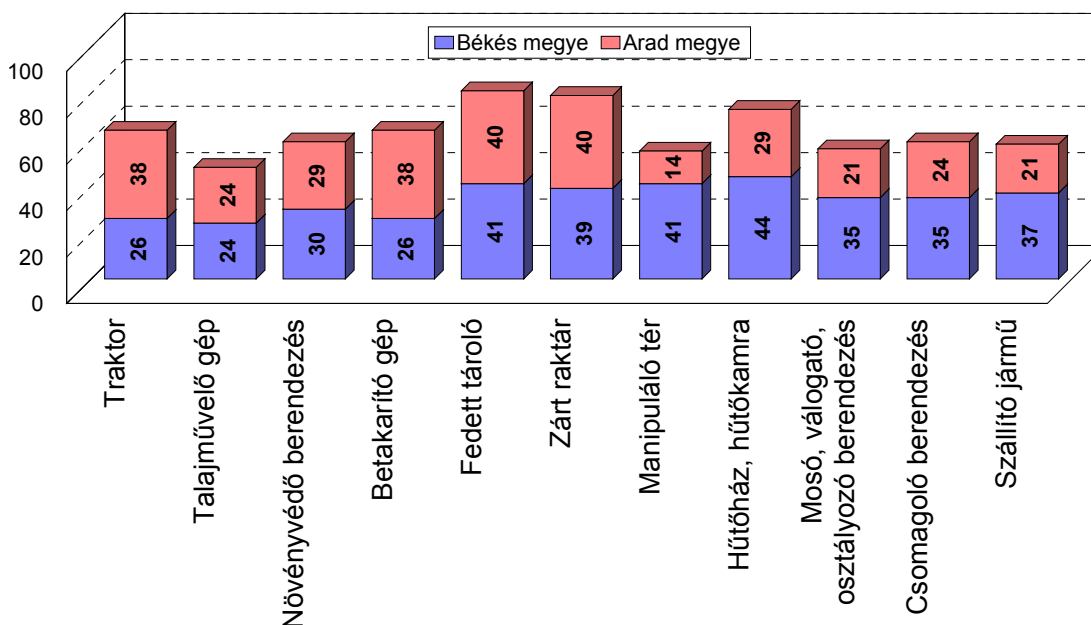
	Arad megye (Románia)		Békés megye (Magyarország)		Összesen	
	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában	termelő	Termelők %-ában
Traktor	16	38	14	26	30	31
Talajművelő gép	10	24	13	24	23	24
Növényvédő berendezés	12	29	16	30	28	29
Betakarító gép	16	38	14	26	30	31
Fedett tároló	17	40	22	41	39	41
Zárt raktár	17	40	21	39	38	40
Manipuláló tér	6	14	22	41	28	29
Hűtőház, hűtőkamra	12	29	24	44	36	38
Mosó, válogató, osztályozó berendezés	9	21	19	35	28	29
Csomagoló berendezés	10	24	19	35	29	30
Szállító jármű	9	21	20	37	29	30

Az Arad megyei termelők nagyobb arányban (38%) szeretnék **új traktort** vásárolni, mint Békés megyei társaik (26%). **Talajművelő gépek** iránti igény a határ mindkét oldalán azonos (24%). Ugyanez a helyzet **növényvédő berendezések** terén is, 29-30%-uk szeretne új berendezést.

A **betakarító gép** igények viszont eltérnek, Arad megyei termelők 38% szándékozik betakarítógépet vásárolni, Békés megyében csak a felkeresettek 26%-a érzi hiányát e berendezésnek.

Zöldség-gyümölcs termelést segítő gépek, eszközök berendezések iránti igények (termelők százalékában)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Fedett tároló, illetve **zárt raktár**ra a felkeresett termelők 40%-ának van igénye. Ebben a kérdésben nem találunk különbséget az Arad megyei és a Békés megyei zöldség-gyümölcs termelők között.

A manipuláló tér, a hűtőház, hűtőkamra, a mosó-, válogató-, osztályozó-, csomagoló berendezések a kereskedelmi előkészítés és az elemi feldolgozás fontos terei, illetve berendezései. Ezek égető hiányát a Békés megyei termelők érzik jobban, a felkeresett termelők 30-40%-a szeretne beruházni ezeken a területeken, szemben az Arad megyei termelőkkel, ahol mintegy egyötödük.

Manipuláló térre a Békés megyei termelők 41%-ának van szüksége, míg az Arad megyeiek mindössze 14%-ának. A manipuláló térre többek között azért van szükség, mivel itt kell megoldani a termékek mozgatását, raklapos rakodását (villás targoncával). Itt lehet elhelyezni az anyagmozgató, és manipuláló gépeket is. E burkolt tároló felületeken oldják meg az egyszerű, ideiglenes kényszer-, valamint puffer tárolást, továbbá a göngyöleg (szedőládák, konténerek, raklapok) tárolását is. Ehhez a manipuláló teret szilárdan kell burkolni, biztosítani

kell a megvilágítását és az áramvételezési helyeket. Célszerű továbbá a vízelvezetés végett lejtős területet választani, s megoldani a csapadékvíz elvezetést is.

Hűtőházak, hűtőkamrák jelenleg is vannak a felkeresett termelők kezelésében. A kereskedelem fontosságát felismerő termelők tudják, hogy a kereskedelmi kapcsolatok tartósságát, illetve a magasabb elérését a „justintime” szállítással lehet elérni. E tekintetben is a Békés megyei termelők tartják inkább szükségesnek a hűtőházat (a felkeresett termelők 44%-a), mint az Arad megyeiek (a felkeresett termelők 29%-a). A hűtés igen költséges dolog, ezért tehát az értékesebb zöldségfélék tárolására javasolt. A magas fajlagos költségek miatt a hűtőházakba csak átválogatott, kifogástalan, osztályon felüli árut helyes bevinni, hogy a magas tárolási költségek mellett a tárolási veszteség a minimálisra csökkenjen.

A zöldségfélék és a gyümölcsök tárolása kapcsán 0 °C-os hűtőházakról beszélhetünk, ugyanis sem a gyümölcsöt, sem a zöldséget (néhány kivételtől eltekintve) vagy a szaporítóanyagot nem szabad 0 °C alá hűteni, mert az fagykárt szenved. (A fokozottabb hűtés és a mélyhűtés a hűtőipar tevékenységi körébe tartozik.)

A hűtőházak mérete nagy árumennyiséget befogadó, nagy magasságú, nagytermes (10–50 vagy akár 1000 vagonos hűtőtermek) nagy hűtőháztól kis árumennyiséget befogadó, úgynevezett cél hűtőházig terjedhet, amely állhat egy vagy több kis hűtőkamrából (1–5 vagon befogadóképességgel), egyedileg kis hűtőgépekkel felszerelve. Gyümölcsök tárolása esetén fokozni lehet a tárolási minőséget gáztárolás alkalmazásával. Ennek lényege, hogy oxigénelégető berendezésekkel a légtér O₂ és CO₂ arányát megváltoztatják.

Néhány zöldségféle szellőztetésigénye tárolás során

Megnevezés	Fagyási hőmérséklet °C	A tárolás optimális		Az eltarthatóság időtartama hónap
		relatív páratartalma %	hőmérséklete °C	
Hagyma	-1,6	70–75	0–1	6–8
Fokhagyma	-2,4	70–75	0–1	6–7
Sárgarépa	-1,19	90–95	0–1	5–6
Petrezselyem	-1,7	90–95	0–1	8
Zeller	-0,5	90–95	0–1	4–5
Cékla	-1,0	90–95	-0,5–0,5	6
Burgonya	-0,5	90–95	3–5	8
Fejes káposzta	-1,2	85–90	0,5–1	6–7
Kelkáposzta	-0,9	90–95	-1–1	3–4
Torma	-2,8	85–90	0–2	8

A termékek sikeres kereskedelmi előkészítéséhez **mosó, válogató, osztályozó berendezést** a Békés megyei zöldség-gyümölcs termelők 35%-a tartja szükségesnek, határ másik oldalán a

felkeresett termelők 21%-a. A zöldségek nagy részét ma már géppel takarítják be, ezért a termék tisztítása, vagy mosása itt nagyobb szerepet játszik. A mosás az egyik legfontosabb lépés egy termék piacra jutásában, továbbá az, hogy egy-egy csomagolási egységbe egységes méretű termék kerüljön, illetve maga a csomagolás.

A zöldségfélék általában kevésbé érzékenyek, mint a gyümölcsök, ezért a zöldség válogató és osztályozó berendezések egyszerűbbek, nagyobb teljesítményűek és olcsóbbak.

A **csomagoló berendezés** a zöldség-gyümölcs termékek piacra juttatásának egyik legfontosabb eleme. Békés megyében a felkeresett termelők 35%-a gondolja úgy, hogy szüksége van csomagoló berendezésre a termékeik értékesítéséhez, Arad megyében csupán 24%. A megfelelő kiszerezés biztosíthatja a termékek biztos piacra jutását. Főként nagy sebességű berendezéseket alkalmaznak.

Említést kell tenni még a zöldség-gyümölcs termelők **szállítójármű** igényeiről. A felkeresett Arad megyei termelők 21%-a szükségesnek tartja szállítójármű beszerzését, Békés megyében ez az arány magasabb 37%.

Együtműködés tervezett területei

A felkeresett termelőktől megkérdeztük, hogy részt venne-e a Békéscsabai Önkormányzat által kezdeményezett, raktározási, csomagolási, szállítási, értékesítési feladatokat ellátó logisztikai központ felállításában. A felkeresett Békés megyei termelők mindegyike részt venne egy ilyen fejlesztésben. Örvedetes emellett, hogy a határ másik oldalán a megkérdezett Arad megyei termelők 97%-a is támogatná egy békéscsabai központú logisztikai központ létrehozását.

Együtműködési szándékok

	Békés			Arad			Összesen		
	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen
Részt venne-e a Békéscsabai Önkormányzat által kezdeményezett, raktározási, csomagolási, szállítási, értékesítési feladatokat ellátó logisztikai központ felállításában?	54		54	36	1	37	90	1	91
	(válaszok megoszlása %-ban)								
	100,0	0,0	100	97,3	2,7	100	98,9	1,1	100
Békés és Arad megye agrár termelői együttműködésében lát-e lehetőségeket	46	6	52	36	2	38	82	8	90
	(válaszok megoszlása %-ban)								
	88,5	11,5	100	94,7	5,3	100	91,1	8,9	100

Megkérdeztük továbbá, hogy a Békés és Arad megyei agrár termelők együttműködésében látnak-e lehetőségeket. A termelők 91%-a támogatja a határ menti együttműködést. Ebben a kérdésben az Arad megyeiek valamivel nagyobb lehetőségeket látnak, mint a Békés megyeiek. Arad megyében a megkérdezettek 95%-a lát lehetőségeket az együttműködésben, míg Békés megyében a termelők valamivel kisebb arányban (89%).

Mit várna el egy integrátori szervezettől?

	Békés			Arad			Összesen		
	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen
Termeltetési szerződések	47	7	54	29	7	36	76	14	90
Termelés részbeni finanszírozása	36	18	54	25	13	38	61	31	92
Nyújtson stabil kiszámítható piacot	51	3	54	35	3	38	86	6	92
Érdekképviselő, magasabb árak kiharcolása	52	2	54	33	5	38	85	7	92
Alap-, és segédanyagok beszerzése, biztosítása	41	13	54	29	7	36	70	20	90
Folyamatos piaci információk	53	1	54	34	4	38	87	5	92
Termelőknél meglévő kapacitások kihasználása	30	24	54	28	7	35	58	31	89
Raktározás megteremtése	40	13	53	24	13	37	64	26	90
Hűtőkapacitás kiépítése	44	10	54	23	11	34	67	21	88
Csomagolás biztosítása	48	6	54	24	11	35	72	17	89
Feldolgozás biztosítása	25	28	53	24	10	34	49	38	87
Szállítási feladatok elvégzése	32	22	54	24	10	34	56	32	88
Termelési csúcsok levezetése (dömping)	51	3	54	23	10	33	74	13	87
Termelés technológiai adatok nyilvántartása	39	13	52	20	14	34	59	27	86
Központi, közös gépbeszerzés	29	24	53	27	10	37	56	34	90
Új, magasabb jövedelmet biztosító növények termesztési lehetőségeinek kialakítása	49	5	54	36	2	38	85	7	92

A tervezett zöldség-gyümölcs termelők együttműködő szervezetétől a megkérdezett termelők a következőket várják el:

- Termeltetési szerződések kötése
- Nyújtson stabil kiszámítható piacot
- Érdekképviselő, magasabb árak kiharcolása
- Folyamatos piaci információk
- Termelési csúcsok levezetése
- Új, magasabb jövedelmet biztosító növények termesztési lehetőségeinek kialakítása

Mindezek mellett a szervezettől **legkevésbé a központi gépbeszerzést, a szállítási feladatok elvégzését, valamint a termékek feldolgozásának biztosítását várják el.** Sőt a válaszokból kiderül, hogy a termelők közel fele nem szeretné, ha az integrátor szervezet a termelők kapacitásait az integráció céljaira használná.

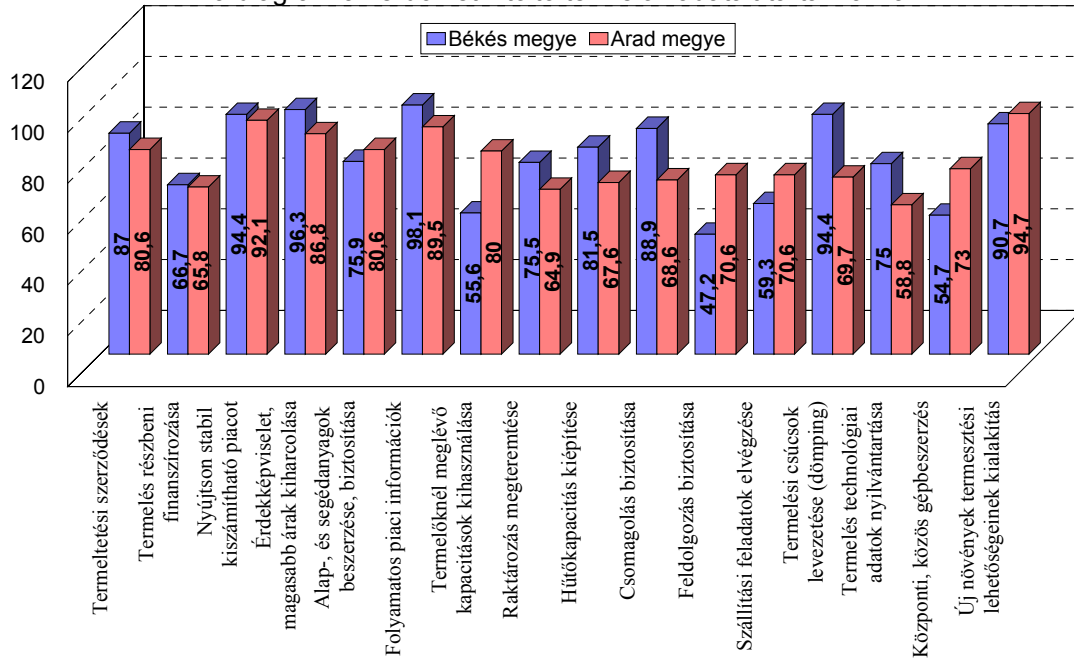
Mit várna el egy integrátori szervezettől?

(válaszok megoszlása %-ban)

	Békés			Arad			Összesen		
	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen	igen	nem	összesen
Termeltetési szerződések	87,0	13,0	100	80,6	19,4	100	84,4	15,6	100
Termelés részbeni finanszírozása	66,7	33,3	100	65,8	34,2	100	66,3	33,7	100
Nyújtson stabil kiszámítható piacot	94,4	5,6	100	92,1	7,9	100	93,5	6,5	100
Érdekképviselő, magasabb árak kiharcolása	96,3	3,7	100	86,8	13,2	100	92,4	7,6	100
Alap-, és segédanyagok beszerzése, biztosítása	75,9	24,1	100	80,6	19,4	100	77,8	22,2	100
Folyamatos piaci információk	98,1	1,9	100	89,5	10,5	100	94,6	5,4	100
Termelőknél meglévő kapacitások kihasználása	55,6	44,4	100	80,0	20,0	100	65,2	34,8	100
Raktározás megteremtése	75,5	24,5	100	64,9	35,1	100	71,1	28,9	100
Hűtőkapacitás kiépítése	81,5	18,5	100	67,6	32,4	100	76,1	23,9	100
Csomagolás biztosítása	88,9	11,1	100	68,6	31,4	100	80,9	19,1	100
Feldolgozás biztosítása	47,2	52,8	100	70,6	29,4	100	56,3	43,7	100
Szállítási feladatok elvégzése	59,3	40,7	100	70,6	29,4	100	63,6	36,4	100
Termelési csúcsok levezetése (dömping)	94,4	5,6	100	69,7	30,3	100	85,1	14,9	100
Termelés technológiai adatok nyilvántartása	75,0	25,0	100	58,8	41,2	100	68,6	31,4	100
Központi, közös gépbeszerzés	54,7	45,3	100	73,0	27,0	100	62,2	37,8	100
Új, magasabb jövedelmet biztosító növények termesztési lehetőségeinek kialakítása	90,7	9,3	100	94,7	5,3	100	92,4	7,6	100

A termelők együttműködésének lehetséges területei (termelők százalékában)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Az együttműködés során a siker érdekében mind a létrejött integrátori szervezetnek, mind a termelőknek vállalniuk kell bizonyos feladatok ellátását. Megkérdeztük a termelőket, hogy vállalná-e a **folyamatos termelés technológiai adatszolgáltatást**, például táblatorzskönyv vezetését, a Békés megyében megkérdezettek 96%-a vállalná ezt (Arad megyében a megkérdezettek 76%-a). E kérdés azért nagyon fontos, mivel ez az adatszolgáltatás jelenti a tervezett agrár információs rendszere alapját, emellett Magyarországon kötelező is ilyen típusú nyilvántartást vezetni.

Az együttműködés során vállalná-e a következőket?

	Békés				Arad				Összesen			
	Igen	Nem	részben	összesen	igen	nem	részben	összesen	igen	nem	részben	összesen
Vállalná-e a folyamatos termelés technológiai adatszolgáltatást (táblatorzskönyv)	50	2		52	29	9		38	79	11		90
Vállalná-e a fajták és a kemikáliák integrátori megválasztását	46	5		51	25	12		37	71	17		88
Vállalná-e az integrátor termesztési, betakarítási ütemtervét	21		30	51	16	6	14	36	37	6	44	87
Részt venne-e a termékek válogatási, csomagolási munkálataiban	7	24	21	52	13	11	13	37	20	35	34	89
Kötelezné-e magát, hogy termékeit csak az integrátoron keresztül értékesítené	7	5	40	52	7	14	15	36	14	19	55	88
Igényelné-e gépi-, tárolási szolgáltatásokat	35	16		51	26	10		36	61	26		87
Igényelné-e meglévő gépi-, tárolási kapacitásainak kiajánlását	16	36		52	9	26		35	25	62		87
Igényelné-e szaktanácsadást	45	6		51	37	1		38	82	7		89

A **fajták és a kemikáliák integrátori megválasztását** a termelők többsége vállalná egy együttműködési rendszer keretében. A termelt fajták kiválasztása fontos, hiszen egyes

fajtáknak más és más a piaci pozíciója, eltarthatósága, szállíthatósága, tárolhatósága, így természetes, hogy annak a szervezetnek kell kiválasztani a megfelelő fajtát, amely ismeri a piac igényeit. A megkérdezett Békés megyei termelők 90%-a, míg az Arad megyei termelőknek mindössze 68%-a vállalná az integrátor irányítását a fajta és kemikáliák kiválasztása területén.

Az **integrátor által meghatározott termelési és betakarítási ütemtervet** sokkal kevesebben vállalják szívesen, mint azt az előző két együttműködési területnél láttuk. A Békés megyei termelők 41%, az Arad megyeiek 44%-a vetné magát alá az integrátor termelési ütemtervének. Békés megyében a termelők 59%-a csak részben vetné alá magát a az integrátori ütemtervnek, Arad megyében 39% részben vállalná, míg 17% elutasítja az integrátori ütemtervet. Ugyanakkor ezen az együttműködési területtel kapcsolatban nagyon fontos az egyetértés, mivel a piaci ismeretekkel rendelkező, a termékek kereskedelmét végző integrátor, akkor tud sikereket elérni, ha a piaci igényeknek megfelelő ütemezésben tudja értékesíteni az árút, elkerülve a dömping áru megjelenését a piacon, hogy ezzel elkerülje a drasztikus, termelési érték alatti értékesítési kényszert.

A termelők csak részben többségében csak részben vállalnák a **válogatási, csomagolási munkákban való részvételt**. A megkérdezett Békés megyei termelők 46% egyáltalán nem vállalná, s további 40%-uk csak részben vállalná a manipulációs munkákban való részvételt. Arad megyében ezek az arányok 30% és 35%.

Az **integrátoron keresztüli értékesítést** csak részben vállalnák a megkérdezett termelők, Békés megyében a megkérdezett termelők 77%-a csak részben engedné át az értékesítést, a határ másik oldalán ez az arány 63%. 14-16 százalék azok aránya, akik egyáltalán nem kívánják az integrátoron keresztüli értékesítést.

A **termelési szaktanácsadás** iránti igény természetes, akkor, amikor a évről-évre új fajták, új termelési eljárások megismerését kényszeríti a piac a zöldség-gyümölcs termelőkre. A Békés megyében felkeresett termelők 88%-a szeretné, ha a tervezett együttműködési szervezet szaktanácsadást is folytatna a termelők számára. Ez a tanácsadás iránti igény a határ másik oldalán még fokozottabb, az Arad megyei termelők 97%-a igényelné a szaktanácsadást. Tehát a tervezett együttműködési szervezetnek fel kell vállalnia, és meg kell szerveznie a szaktanácsadást a termelők számára.

Az együttműködés során vállalná-e a következőket?

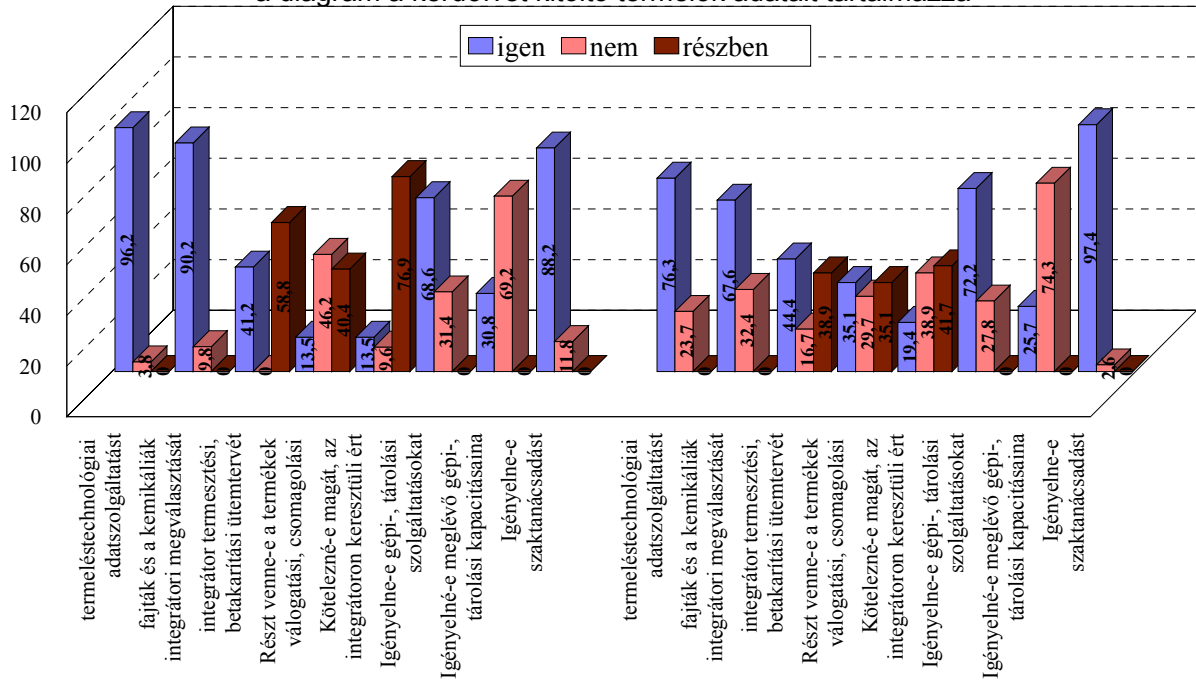
(válaszok megoszlása %-ban)

	Békés				Arad				Összesen			
	igen	nem	részben	összesen	igen	nem	részben	összesen	igen	nem	részben	összesen
Vállalná-e a folyamatos termelés technológiai adatszolgáltatást (táblatörzskönyv)	96,2	3,8	0,0	100	76,3	23,7	0,0	100	87,8	12,2	0,0	100
Vállalná-e a fajták és a kemikáliák integrátori megválasztását	90,2	9,8	0,0	100	67,6	32,4	0,0	100	80,7	19,3	0,0	100
Vállalná-e az integrátor termesztési, betakarítási ütemtervét	41,2	0,0	58,8	100	44,4	16,7	38,9	100	42,5	6,9	50,6	100
Részt venne-e a termékek válogatási, csomagolási munkálataiban	13,5	46,2	40,4	100	35,1	29,7	35,1	100	22,5	39,3	38,2	100
Kötelezné-e magát, hogy termékeit csak az integrátoron keresztül értékesítene	13,5	9,6	76,9	100	19,4	38,9	41,7	100	15,9	21,6	62,5	100
Igényelne-e gépi-, tárolási szolgáltatásokat	68,6	31,4	0,0	100	72,2	27,8	0,0	100	70,1	29,9	0,0	100
Igényelné-e meglévő gépi-, tárolási kapacitásainak kiajánlását	30,8	69,2	0,0	100	25,7	74,3	0,0	100	28,7	71,3	0,0	100
Igényelne-e szaktanácsadást	88,2	11,8	0,0	100	97,4	2,6	0,0	100	92,1	7,9	0,0	100

Szintén termelői igényként merül fel az integrátor szervezet felé, hogy a szervezet teremtsen meg a legfontosabb gépi szolgáltatásokat, valamint építse ki a termékek tárolási kapacitásait. A **gépi-, tárolási szolgáltatások iránti igény** a Békés megyei termelők 67% százalékánál jelentkezik, míg az Arad megyei termelők 72%-a igényelne ilyen jellegű szolgáltatást az integrátortól.

A termelők együttműködés során vállalt tevékenységei (termelők százalékában)

a diagram a kérdőívet kitöltő termelők adatait tartalmazza

Szemben az előbbi két területtel a termelők nem kívánják, hogy az integrátor saját gépi és tárolási kapacitait mások részére kijaánlja. A **meglévő gépi-, tárolási kapacitásainak kijaánlását** a békés megyei termelők, mindössze 31%-a igényelné az integrátortól, az Arad megyei termelők még ennél is kisebb arányban, csupán 26%-nyian.

Informatikai rendszer fő elemei

A tervezett program fontos eleme a számítógépes termelés, termék nyilván tartási rendszer kidolgozása, ehhez elengedhetetlen, hogy az együttműködési hálózatban részt venni kívánó zöldség-gyümölcs termelők rendelkezzenek számítógéppel, illetve internet hozzáféréssel.

A felkeresett Békés megyei termelők 72%-a (39 termelő) rendelkezik **számítógéppel**, ugyanakkor a határ másik oldalán a termelők nem egészen 60%-a (25 termelő). A zöldség-gyümölcs termelők hálózatának informatikai támogatásához a számítógépen kívül szükséges az egyes termelők **internet** hozzáférése, ezen a területen a termelőknek fejlesztéseket kell végrehajtaniuk. A naprakész kétirányú információáramlás elengedhetetlen eszköze az internet.

A tervezett zöldség-gyümölcs termelők együttműködéséhez elengedhetetlen a termelési és piaci információk kétirányú áramlása a termelők és a kereskedők között. Ennek az információs csomópontnak ideális helye a tervezett logisztikai központ lehetne.

Figyelembe véve a termelők alacsony szintű internet elérését, illetve, hogy kevesen rendelkeznek számítógéppel, a tervezett együttműködés sikeréhez komoly **informatikai fejlesztést kell végrehajtani**, mind a termelőknél, mind a logisztikai központban. A logisztikai központot alkalmassá kell tenni az informatikai rendszer működtetése, ehhez fel kell szerelni a megfelelő számítógépes háttérrel és ki kell fejleszteni a megfelelő szoftvert.

A termelő vezet-e táblatorzkönyvet?

	Békés megye (Magyarország)	Arad megye (Románia)	Összesen
Igen	35	4	39
Nem	19	37	54
Összesen	52	41	93

A projekt tervezett együttműködési hálózatot támogató informatikai hálózat működését az internet, illetve a számítógép hiányain kívül az is nehezíti, hogy számos termelő nem vezet statisztikát tevékenységéről, nem vezet **táblatorzkönyvet**, mely alapja és feltétele a szükséges, szolgáltatandó termelési adatoknak. Békés megyében a megkérdezettek 67%-a vezet rendszeresen a táblatorzkönyvet, ugyanakkor Arad megyében mindössze 10% ez az arány.

A tábla törzskönyv adatai kielégítik az együttműködés sikeres működéséhez szükséges termelőktől származó adatszükséglet minimumát, ezért ennek vezetése fontos az információs rendszer sikeres működéséhez.

A táblatörzskönyv a mezőgazdasági munkaműveletek és azok részleteinek rögzítésére szolgáló mezőgazdasági nyilvántartási rendszer. Létezhet papír alapú (hagyományos, és egyre inkább háttérbe szoruló) táblatörzskönyv nyilvántartás, illetve számítógépes táblatörzskönyv nyilvántartás. Ez utóbbi előnye, hogy kapcsolódhat más elektronikus ügyviteli modulokhoz (pl. bérszámfejtés, géphasználat, raktárkészlet gazdálkodás, stb.), és lehetővé tehet olyan rugalmas jelentéskészítést, amely a gazdaság vezetőit naprakészen képes releváns riportokkal támogatni.

A földtörvény 68. § (1) kimondja: "A földhasználó tartozik megőrizni minden, a talaj védelmével kapcsolatos beavatkozás és tevékenység dokumentációját, továbbá köteles külön jogszabály szerint táblatörzskönyvet vezetni." Ma, amikor a költség-hatékony földművelés létkérdésnek minősül, az egyetlen lehetőségünk ennek követésére a statisztikai analitikus táblatörzskönyv. Minden gazdaság saját érdeke, hogy területenként meg tudja vizsgálni talajművelése, vetésszerkezete és a vetett növényfajták közötti összefüggéseket. E mellett ugyanakkor az EU a normatív támogatások igénybeviteléhez is előírja, kötelezi a termelőket erre. A táblatörzskönyv nyilvántartási rendszere az EU-ban alapkövetelmény.

Táblatorzskönyv fedőlap

Termelő azonosító: _____ Termelő: _____

Táblaazonosító	Tájegység	Helyrajzi szám	Méret	Méretegység

Táblabontás azonosító	Növénykód	Növény	Dátum	Mennyiség (darab)	Növényegység

Táblaazonosító	Táblabontás azonosító	Talajművelés kód	Talajművelés	Év	Méret

Termés-eredmény - Terv

Táblabontás azonosító	Dátum	Mennyiség

Termés-eredmény - Tény

Táblabontás azonosító	Dátum	Mennyiség

Táblatorzskönyv segédletek

Növények

1. Növénykód
2. Növény

Talajművelés

1. Talajművelés kód
2. Talajművelés

Talajerő-utánpótlás

1. Talajerő-utánpótlás kód
2. Megnevezés
3. Hatóanyag tartalom

Öntözés

1. Öntözés kód
2. Öntözési mód

Növényvédő vegyszer

1. Növényvédő kód
2. Növényvédő
3. Összetételek
4. Várakozási idő
5. Lebomlási idő

Elemi kár

1. Elemi kár kód
2. Elemi kár

Kártevő

1. Kártevő kód
2. Kártevő

Művelési ág meghatározások

1. Művelési ág kód
2. Művelési ág

Növény egység

1. Növény egység kód
2. Növény egység

Elemi kár

Tételszám	Táblabontás azonosító	Elemi kár kód	Elemi kár	Dátum	Károsodás (%)

Kártevők

Tételszám	Táblabontás azonosító	Kártevő kód	Kártevő	Dátum	Károsodás (%)

Szükséges információ tartalmak

Az információk áramlása a tervezett zöldség-gyümölcs termelők együttműködési rendszerében kétirányú, egyrészt a termelők szolgáltatnak adatokat, a termőterületről, termékekről, a termelésről, stb., másrészt a TЭСZ vezetés, a logisztikai központ, illetve a kereskedők nyújtanak információkat a termelőknek az árakról, piaci szükségletekről, ütemezésről, stb..

Termelőktől a logisztikai központ felé irányuló információk

Termelők adatai

Vállalkozók, őstermelők

Név
Születési év
Anyja neve
Születési hely
Születési Idő
Székhely címe
Telephely címe
Levelezési cím
Telefon
Telefax
Internet cím
E-mail
Ősterm. ig. Szám
Ősterm. ig. Szám kelte
Vállalkozói ig. Szám
Tevékenység kezdete
Adószám
Adóazonosító jel
Bankszámlaszám

Társas vállalkozás

Cég név
Cég rövid neve
Székhely címe
Telephely címe
Levelezési címe
Telefon
Telefax
Internet cím
E-mail
Vezető neve
Kapcsolattartó neve
Statistikai jelzőszám
Cégbejegyzés száma
Cégbejegyzés kelte
Alakulás kelte
Adószám
Bankszámlaszám

Termőterület adata

Blokkazonosító
Parcellasorszám - SAPS
Parcellasorszám - KAT
Parcellasorszám ~ AKG
Parcellasorszám - Nem támogatott
Parcellaterület (ha)
Növény hasznosítási kód
Növény megnevezése

Parcellaművelési adatok - Szántó

Blokkazonosító
Parcellasorszám
Növényhasznosítási kód
Növény megnevezése
Fajta megnevezése
Hozam (t/ha)
Elővetemény / Főnövény /
Másodvetemény
Tápanyag-gazdálkodási terv (hatóanyag
kg/ha):
Nitrogén, Foszfór-pentoxid, Kalium-oxid
Dátum
Művelet megnevezése
Erőgép neve
Erőgép típusa
Erőgép kategóriája
Kijutatott anyag
Mennyiség
Megjegyzés

Termelési, növényvédelmi adatok

Blokkazonosító
Parcellasorszám
Növény hasznosítási kód
Növény megnevezése
Dátum (tól-ig)
Növény fejlettségi állapota
Károsító megnevezése
Fejlődési állapota
Alkalmazott növényvédőszer megnevezése
Mennyisége (pl. Kg/ha)
Kezelés időpontja
Megjegyzés

Betakarítási adatok

Blokkazonosító
Parcellasorszám
Növényhasznosítási kód
Növény megnevezése
Dátum (tól-ig)
Mennyiség
Minőségi besorolás
Ajánlati ár
Vételár
Megjegyzés

Parcellaművelési adatok - Gyümölcsös

Blokkazonosító
Parcellasorszám
Növényhasznosítási kód
Növény megnevezése
Fajta megnevezése
Mennyiség (fa, tő, bokor, stb.)
Sortávolság
Tőtávolság
Telepítés éve
Termőre fordulás éve
Művelési mód
Tápanyag-gazdálkodási terv (hatóanyag
kg/ha):
Nitrogén, Foszfór-pentoxid, Kalium-oxid
Dátum
Művelet megnevezése
Erőgép neve
Erőgép típusa
Erőgép kategóriája
Kijutatott anyag
Mennyiség
Megjegyzés

Logisztikai központot működtető részvénytársaság (TÉSZ) adat-, és információszolgáltatás

Piackutatás eredményei

Folyamatos piaci információk

Piaci igények a kiszerelésre, csomagolásra

Kereskedelmi igények

Piacképes fajták

Egyes fajták iránti kereslet

Fajták mennyiségi igényei

Időütemezés szerinti mennyiségek

Várható vételárak

Növényvédőszer (fajták, használati szabályok)

Minőségi előírások

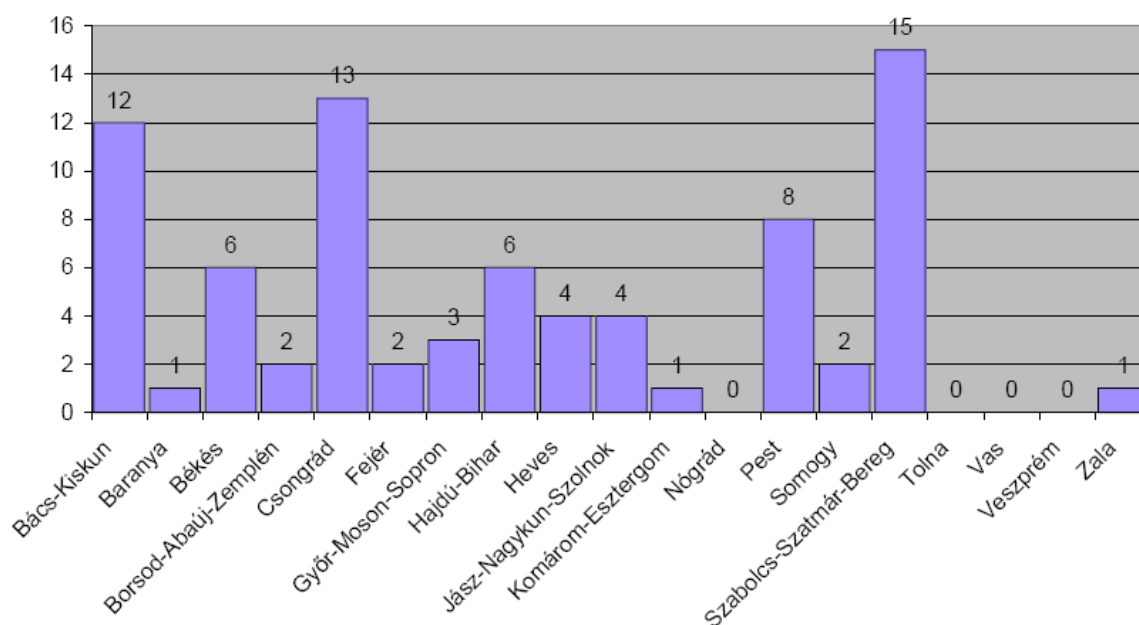
Tárolási szabályok

Az együttműködés szerkezeti modellje

A tervezett projekt keretében a Békés és Arad megyei mezőgazdasági, főként zöldség és gyümölcs termeszők hálózati együttműködését tűztük ki célul. A projekt célja egy informatikai alapú beszerzési-értékesítési-logisztikai üzleti együttműködési-hálózat felépítése, a Békés és Arad megyei mezőgazdasági (főleg zöldség-gyümölcs) vállalkozások, az agrárüzleti hálózat alapstruktúrájának és adatmodelljének kialakítása. Ehhez az informatika által is támogatott együttműködésnek meg kell találni a legmegfelelőbb formát. A formának egyszerre kell megfelelni a termelők önálló gazdálkodási igényének, a piaci értékesítés sajátos (mennyiségi, ütemezési, fajta, feldolgozási) igényeinek, továbbá a lehetséges támogatások befogadására is alkalmasnak kell lennie. Mindezeket figyelembe véve a Termelő és Értékesítő Szervezetek (TÉSZ) tűnik a legalkalmasabb szerkezeti formának. Tekintettel arra, hogy a térségben már működnek TÉSZ-ek, illetve figyelembe véve, hogy Románia jelenleg még nem tagja az Európai Uniónak, több TÉSZ alakítása látszik célszerűnek, majd e TÉSZ-ek szövetsége adná a megfelelő formát a tervezett beszerzési-értékesítési-logisztikai üzleti együttműködési-hálózathoz.

TÉSZ-ek száma megyénként

(előzetesen elismert és elismert együtt, 2006)

A grafikon szemléletesen mutatja, hogy Békés megye mezőgazdaság erős jelenléte ellenére, a TÉSZ-ek száma alacsony. A Békés megyéhez hasonlóan erős mezőgazdasági szektorral rendelkező megyék rendre sokkal több termelő értékesítő szervezettel rendelkeznek.

A termelő értékesítő szervezetek alakítása terén Békés megyében komoly lehetőségek vannak. Igen nagyszámú termelő foglalkozik zöldség-gyümölcs termeléssel, s további gazdálkodók csatlakoznának a széles réteghez, ha kiszámíthatóbb, szabályozottabb körülmények között termelhetnének, illetve az értékesítési anomáliákat csökkenteni lehetne.

Egy lehetséges együttműködési forma a TÉSZ

Jogi személyiségű gazdasági társaság, melynek célja a tagok által termelt termékek értékesítése lehet továbbá a TÉSZ-eknek biztosítani kell a tagok számára a termék tárolásához, csomagolásához, értékesítéséhez szükséges műszaki feltételeket, a teljes termékmennyiség forgalmazását, s e feladataik mellett további feladatuk még a tagok szaktanáccsal való segítése a környezetkímélő művelési módszerek alkalmazásában. (az értékesítéshez kötődő értékesítést megelőző manipulációs, tárolási, csomagolási, szállítási és marketing tevékenységek).

A TÉSZ-t egy konkrét termék vagy termékcsoporthoz hozták létre. Lehet:

- zöldség-gyümölcstermelő
- csak zöldség
- csak gyümölcs
- egy konkrét, megnevezett zöldség, vagy gyümölcs

A szervezet önálló jogi személy, amely lehet szövetkezet, Kft, Rt, így hitelek is vehet fel, melyek biztosítékaul tagjainak termékeit használhatja kézzizálogként. A cégbíróságon kell bejegyezni. A TÉSZ tulajdonosa lehet más gazdasági társaságnak, illetve alapíthat ilyeneket.

Majd a bírósági cégbejegyzés és a termelési programjuk birtokában fordulhatnak az FVM-hez az előzetes TÉSZ elismerés érdekében.

TÉSZ elismerése

Az elismerést az FVM végzi, melyhez szükséges a megalakult szervezet cégbírósági bejegyzése és a szervezet elismerési terve (programja).

A végleges elismeréshez minimum 250 millió forint árbevétel elérése és minimum 15 tag beszerzése 5 év alatt.

Az elismerési tervnek (működési programnak) tartalmaznia kell:

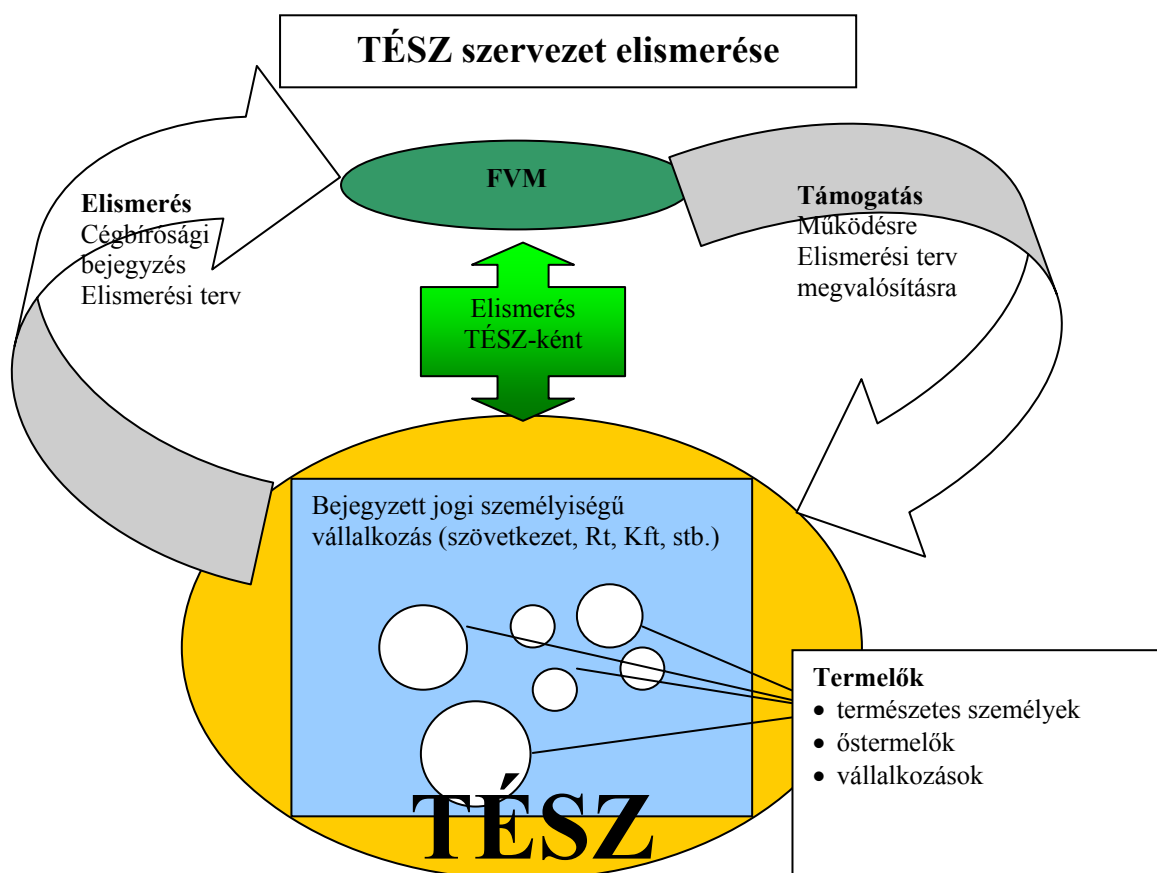
- a program időtartamát,
- a kezdeti helyzet leírását (termelést, forgalmazást, felszerelést és létesítményeket),

- a program célját tekintettel a jövőbeni termelésre és értékesítésre,
- a végrehajtandó feladatokat és megvalósulásuk módját éves bontásban (a működési program naptári évre tervezendő)
- a program pénzügyi kérdéseit (a számítás menetét, a működési alap finanszírozásának módját és a részletes költségvetést).
- a tervezett beruházások leírását
- a megvalósítás költségeit

A működési programot megváltoztatni csak előre nem látható események hatására lehet. Amennyiben a program teljes összege több mint 5%-kal emelkedik kötelező bejelenteni az állami szervekhez. A program egyes lépéseire tervezett keret 20%-kal túlléphető, amennyiben a teljes összeg nem változik (ezt nem kell bejelenteni).

Tagság

Előzetes elismeréshez elég 8 tag, azonban a végleges elismeréshez 15 tagra van szükség. A TÉSZ-nek tagja lehet természetes személy és gazdasági társaság, azonban másik TÉSZ nem. A TÉSZ-ek tagjai egy adott termék kör tekintetében csak egy TÉSZ tagjai lehetnek. A minimális tagsági idő 3 év.

Igénybe vehető támogatások

Az előzetes TÉSZ-ek a (elismerési terv) működési programja megvalósításához minisztériumi támogatást vehet igénybe, szintén támogatásban részesülhet a szervezet működtetésének finanszírozásához. A beruházások támogatása 10%-os, a működéshez adott támogatás 75%-os. A TÉSZ beruházásait csak közbeszerzés útján valósíthat meg, 10%-os támogatás mellett. A véglegesen elismert TÉSZ-ek az EU-tól kaphatnak támogatást az árbevételük mintegy 2%-át.

A TÉSZ lehet minden olyan zöldség-gyümölcsstermelők alkotta integráció, amely meghatározott mennyiségű és minőségű áru volument képes produkálni és elfogadja a jogszabály előírásait. Ez esetben igen jelentős EU támogatásokban részesülhet.

Egyrészt a leírt normatív támogatást kapja meg az árbevétel meghatározott %-ában, amelyet feloszt tagjai között, azaz a tagok önállóan nem juthatnak támogatáshoz. Másrészt 75%-os fejlesztési támogatást is kaphat pályázat útján tárolók, csomagolók, manipuláló gépsorok, laboratórium, hűtőházak és feldolgozók létesítésére.

A TÉSZ működése

A tagoknak a termelt termékeiket a TÉSZ-en keresztül kell értékesíteni. A termékekért a TÉSZ számlát adhat (gazdasági társaság, illetve vállalkozás esetén csak ez a szabályos), az egyéni termelő tagok (természetes személyek) átvételi jegy is megfelelő.

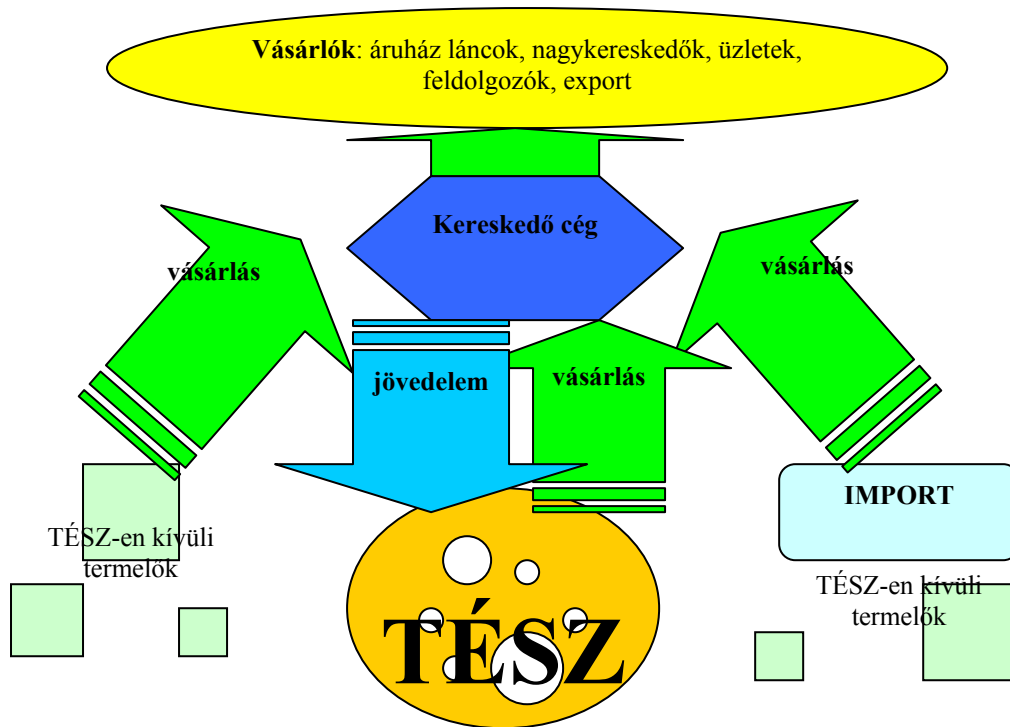
A TÉSZ-ek tagdíjat szedhetnek a tagoktól a működési költségeik fedezésére, vagy azt az értékesítési nyereségből fedezhetik.

A TÉSZ fizethet azonnal (részben vagy egészében), vagy fizethet a sikeres eladások után. A TÉSZ tagok megállapodhatnak a bevétel különböző célú felosztásában (működési alap, beruházási alap, garancia alap).

A TÉSZ által értékesített termékeknek minimum 50%-ának a tagok által megtermelt terméknek kell lenni, csupán 50% lehet a vásárolt és tovább értékesített termék.

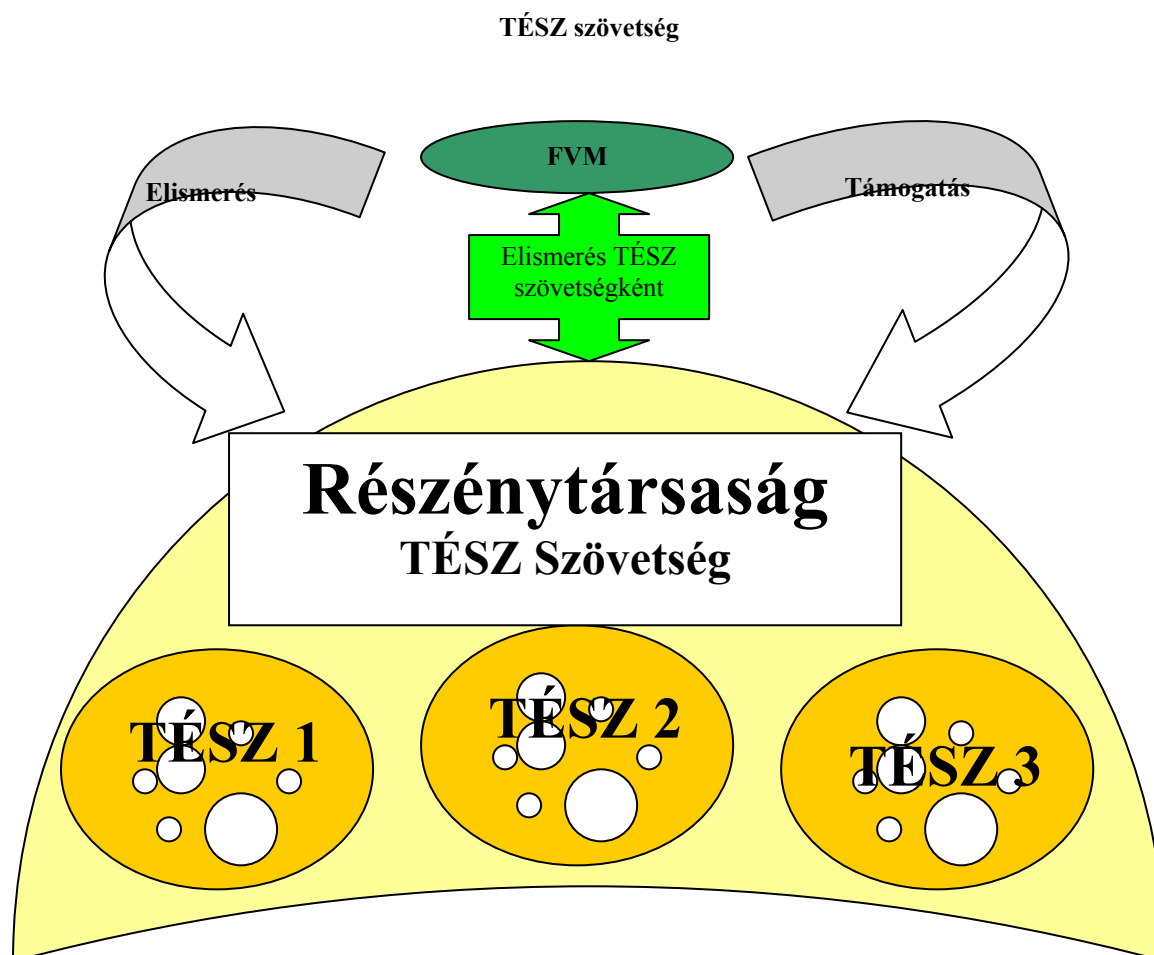
Mivel a kereskedelmi szerződésekkel biztosított vásárlók folyamatos ellátása érdekében azonban gyakran több árura van szükség, így célszerű egy a TÉSZ által alapított, vagy részvételével alapított kereskedelmi céggel végezni a kereskedést.

TÉSZ kereskedelmi tevékenysége a gyakorlatban

Az együttműködés lehetséges modellje

Lehetséges már működő TЭСZ-ek együttműködésével kialakítani egy újabb TЭСZ-t (TЭСZ-szövetség). Ebben az esetben az alakulás pillanatában a TЭСZ-eken kívüli termelők vagy alakítanak egy TЭСZ-t vagy csatlakoznak egy, már működő TЭСZ-hez.

Az együttműködő TЭСZ-ek készítenek egy elismerési tervet (működési program), s ezzel fordulnak az FVM-hez, hogy az TЭСZ-ként ismerje el őket.

Az ily módon létrejött TЭСZ szövetségek ugyanazokkal a jogosítványokkal rendelkeznek, mint a „normális” TЭСZ-ek.

A konkrét felmérések adatai szerint a vonzáskörzet zöldségtermelői **részvénytársasági gazdasági formában** gondolkodnak. Figyelemmel a TЭСZ és a gazdasági társaságok jogi szabályozására, valamint a békéscsabai vonzáskörzet termelőinek elképzeléseire az Rt alapú TЭСZ alapítás minimum feltételei a következők szerint határozhatóak meg:

- Minimum 8 részvényes tag (TЭСZ előzetes elismerésének egyik feltétele) kell alapításkor, amelynek számát 5 éven belül további 7-el növelni kell;

- Az Rt minimum 20 millió forint alaptőkével alapítható, ezért alapításkor az egy tag által jegyzett részvény mértéke a tagok számától függően 1,4-2,5 millió forint
- Az Rt-nek taglétszámától függetlenül biztosítania kell a zöltség és gyümölcsstermelésből az induló minimum 75 millió forint/év nettó árbevétel, amelyet 5 év alatt 150 millió forint/év mértékűre kell fejleszteni.

A **részvénytársasági alapú TЭСZ** működtetéséhez is profi menedzsmentre lesz szükség, amelynek jelentős költségei és feltételezhetően produktumai lesznek. Tehát az alapítás tőkeigényének meghatározásakor ezzel is számolni kell. Szinte bizonyos, hogy a TЭСZ projektet hatástanulmányi szinten célszerű kidolgozni az alapítás előkészítésének részeként, ehhez is források szükségesek.

Az együttműködő (TЭСZ) szervezet céljai

- Tanácsadással segíti a termelők gazdálkodását
- Koncentrálja az erőforrásokat (beszerzés, értékelés területén)
- Értékesíti a termelők termékeit
- Tagok felé non-profit módon tevékenykedik, azaz a fejlesztési és a garancia alapon kívül csupán a költségek megtérítésére törekszik
- Segíteni kívánja a termelőket a termelés megtervezését mind mennyiségi, mind minőségi szempontból a piaci igényekhez igazítva
- Logisztikai központ létrehozásával megfelelő feltételeket teremt az értékesítéshez a tagok részére az alábbi területeken:
 - Szállítás
 - Osztályozás
 - Válogatás
 - Mosás
 - Csomagolás
 - Tárolás
 - Értékesítés
- Az együttműködő termelők termékeinek piacra juttatását elősegíti az egységes, jó minőségű termékek koncentrációjával
- Hatékony és környezettudatos termelési gyakorlat kialakítását szorgalmazza és segíti
- Tágítja a piaci lehetőségeket, annak érdekében, hogy a termelők szélesebb rétegei kapcsolódhassanak az együttműködéshez

Az együttműködő szervezet lehetséges tevékenységei

- Alapanyagok, szaporító anyagok, segédanyagok és egyéb inputok beszerzése
- Termelési szaktanácsadás

- A termelés koordinálása
- A logisztikai központ tevékenysége által növeli a megtermelt termékek „hozzáadott értékét”
- A manipulálás, feldolgozás során környezetkímélő módon tevékenykedik, erre ösztönzi tagjait is
- Értékesíti az együttműködésben résztvevők termékeit

Békéscsabai zöldség-gyümölcs logisztikai központ

- A békéscsabai önkormányzat kialakítja a logisztikai központ infrastruktúráját és a szükséges épületeket
- A TÉSZ szövetség beruházásában létrejönnek a szükséges manipuláló, feldolgozó, csomagoló, raktározó berendezések
- A TÉSZ szövetség hosszú távú lízing segítségével kivásárolja az épületeket és az infrastruktúrát (a lízinget a TÉSZ kereskedelmi cége is fizetheti)

A logisztikai központ fő tevékenységei

- Piackutatás (jövő évi termelés fajta, mennyiségi, minőségi meghatározása)
- Termeltetési szerződések kötése, ütemezett kvóta rendszerű termelésre
- Szükséges inputok beszerzése
- Fajtákhoz kötődő termelési tanácsadás
- Növényvédelmi tanácsadás (esetleg vegyszerek beszerzése)
- Folyamatos információ adás és kérés a termelők és az együttműködő szervezet (illetve logisztikai központ) között

A részvénytársaság (TÉSZ) szerepe

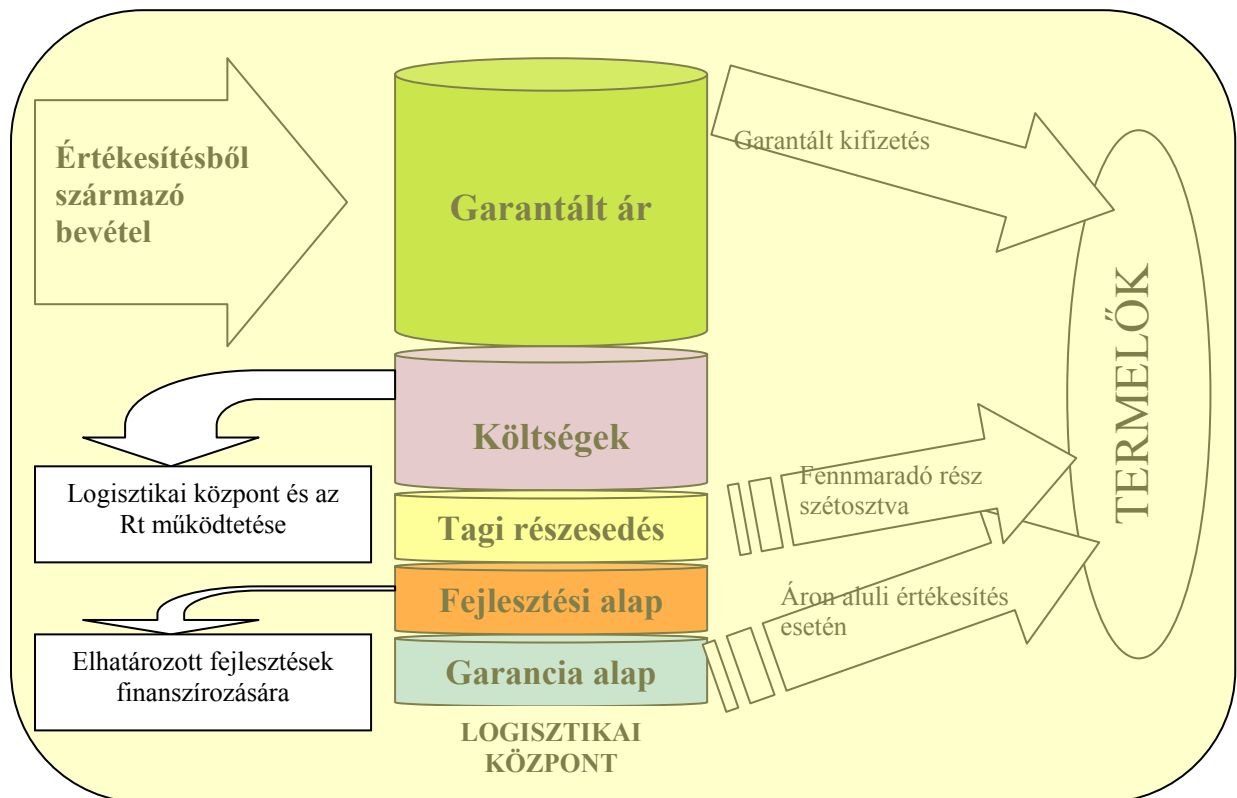
A részvénytársaság az önkormányzat infrastruktúráján létrehozza és működteti a logisztikai központot. A részvénytársaság irányítja a zöldségtermelés[☞] elsődleges feldolgozás[☞] raktározás[☞] szállítás[☞] értékesítés[☞] jövedelem elosztás rendszerét.

A részvénytársaság

- Termeltetési szerződést köt a tagjaival, illetve külső tagokkal.
- Információt nyújt a tagoknak várható keresletről (fajta, mennyiség)
- Termelési tanácsadást nyújt
- Növényvédelmi tanácsadást nyújt
- Piackutatást végez (különösen a tagok által termelt termékek irányában)
- Meghatározza az átvétel, felvásárlás garantált árát
- Meghatározza a fejlesztési feladatokat, illetve a fejlesztési alap nagyságát
- Meghatározza a garancia alap nagyságát
- Fajták szerint ütemezi vetést, ültetést
- Fajta-kvóta szerint ütemezi a betakarítást
- Szervezi logisztikai központba szállítását
- Elvégzi a válogatás, mosás, osztályozás, csomagolás feladatait
- Átmeneti tárolást, hűtést biztosít a késleltetett értékesítés érdekében

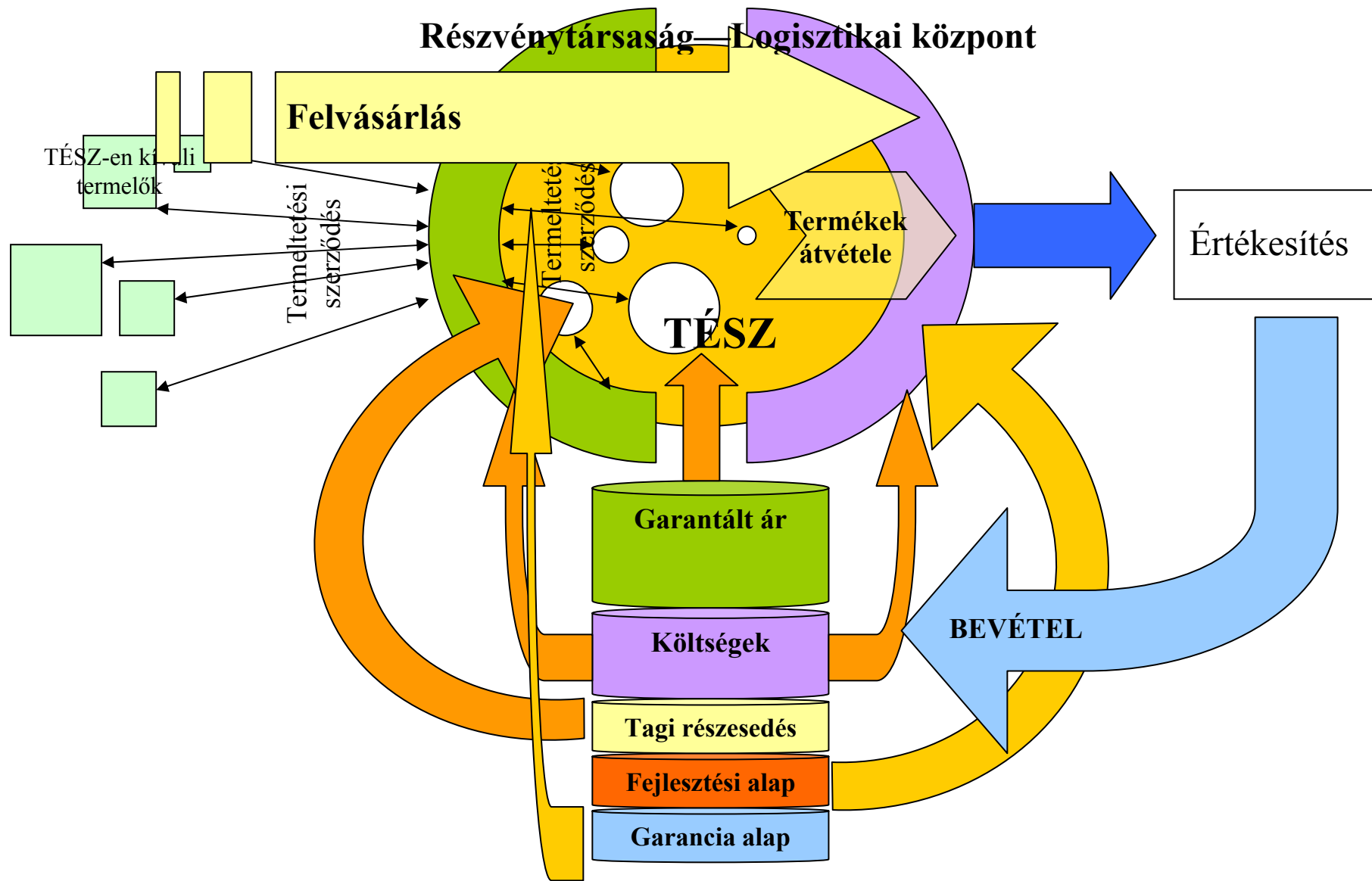
- Kereskedelmi részlegén keresztül értékesíti a termelők termékeit
- Az árbevételt az előre rögzített módon osztja el
 - Termelők felé **kifizeti a garantált** átvételi, felvásárlási **árat**
 - A bevétel meghatározott részéből a tervezett fejlesztések érdekében a **fejlesztési alapot képez**
 - A bevétel meghatározott részéből **garancia alapot képez**, mely a garantált ár alatti értékesítés esetén csökkenti a termelők veszteségét
 - A bevételből **fedezi a logisztikai központ és a részvénytársaság működését**
 - Ezek után fennmaradó összeget a beszállított áru arányában **szétosztja a tagok között**

Az értékesítésből származó jövedelem felhasználása

- Meghatározza a várható piaci keresletet
- Felméri a termelők termelési szándékait
- Tájékoztatja a termelőket, melyek lesznek a legpiacképesebb termékek
- Igényeknek megfelelően beszerzi a termelés inputjait

A RENDSZER MODELLJE

A megvalósítás lépései, finanszírozás

Megvalósítás lépései

I. A tervezett Logisztikai Központot működtető, használó zöldség-gyümölcstermelő zártkörű részvénytársaság létrehozása

1. Zöldségtermelők együttműködésének szervezeti koncepciójának elkészítése, annak jogi vetületeivel együtt
2. A potenciális résztvevő termelők adatbázisának elkészítése
3. Az elkészült tervet megvitatása a legjelentősebb termelőkkel és integrátorokkal (szükség esetén munkaértekezletek szervezése)
4. Az elhatározott, a termelők által jóváhagyott gazdasági társaság alapító okiratának elkészítése
5. A gazdasági társaság megalapításához, a termelők belépéséhez szükséges tájékoztatók lebonyolítása
6. a felmerült vélemények, megoldások érvényesítése az alapító okiratban és a kiegészítő dokumentumokban
7. A termelők Logisztikai Központ tartalmával kapcsolatos technikai, műszaki elvárásainak feltárása, a megfelelő egyeztetésekkel
8. A tervezett beruházás optimális méretének meghatározása, a termelők kapacitásainak figyelembevételével
9. A gazdasági társaság megalapításának menedzselése

II. Az önkormányzat részvételének meghatározása a Logisztikai Központ létrehozásában

1. A lehetséges alternatívák feltárása, különös tekintettel az önkormányzat
 - forrásbevonó képességére
 - a felajánlott, felajánlható ingatlanra
 - a más fejlesztési programok keretében megvalósítható infrastruktúra fejlesztésre (csatorna, út, vasút)
2. A megfelelő – a termelők gazdasági társaságával együttműködni képes- önkormányzati többségű gazdasági társaság alapidokumentumainak elkészítése

III. A fejlesztési, beruházási, finanszírozási koncepció elkészítése

- A telepítés helyének meghatározása
- Az infrastruktúra fejlesztési szükségletek meghatározása

- A logisztikai központ műszaki tartalmának meghatározása
- Más, előre nem látható szempontok tisztázása
- A finanszírozási, támogatás bevonási lehetőségek feltárása
- A javasolt megoldások egyeztetése az érintett, meghatározó szervezetekkel
- A megvalósítás cselekvési tervének elkészítése
 - Jogi feladatok
 - Szabályozási feladatok
 - Tervezési feladatok
 - Pályázatírási feladatok
 - Lobby tevékenység meghatározása

IV. A logisztikai központot létrehozó önkormányzati többségű gazdasági társaság és a termelők részvénytársasága között jogi, pénzügyi és működtetési kapcsolatok kialakítása

- Finanszírozás
- Támogatásbefogadás
- Működtetés
- Garanciák és felelőségek
- Tulajdoni viszonyok alakításának tervezett folyamata

Logisztikai központ infrastruktúrája kialakításának forrásai

A termelők részvénytársasága 20 millió forint alaptőkével alapítható, ez az összeg lehet a logisztikai központ infrastrukturális beruházását megvalósító önkormányzati társaság önrésze a támogatási kérelemhez.

Az önkormányzati többségű társaság termelői részvénytársaság önerejével és a maga forrásbevonó képességével a MVA (ROP)támogatás segítségével megvalósítja a logisztikai központ szükséges és termelői részvénytársasággal egyeztetett infrastrukturális fejlesztéseit.

A lehetséges MVA (ROP) támogatási jogcímek

- Helyi és térségi jelentőségű logisztikai szolgáltató központok (LSZK) infrastrukturális fejlesztése
- Általános vállalkozói telephely és infrastruktúra fejlesztése
- Inkubátorházak kialakítása infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés

Logisztikai központ működési feltételeit megteremtése, gépi beruházások

A termelők részvénytársaság, mit TÉSZ a logisztikai központ megvalósítja a logisztikai központ gépi beruházásait, melynek forrása az FVM TÉSZ-ek számára, pályázati úton nyújtott 75%-os fejlesztési támogatás, amit tárolók, csomagolók, manipuláló gépsorok, laboratórium, hűtőházak és feldolgozók létesítésére lehet felhasználni.

A részvénytársaság és a logisztikai központ működése

A részvénytársasági alapú TÉSZ működtetéséhez is profi menedzsmentre lesz szükség, amelynek jelentős költségei és feltételezhetően produktumai lesznek. A termelők részvénytársaság, mit TÉSZ működési támogatást kap az FVM-től, az igazolt működési költségek akár 75%-át.

A logisztikai központ működését az értékesítésből származó bevételből kell biztosítani. A Logisztikai központ bevételét az alábbi módon javasoljuk felosztani:

Garantált ár (Termelők felé kifizeti a garantált átvételi, felvásárlási árat)

Fejlesztési alap (A bevétel meghatározott részéből a tervezett fejlesztések érdekében a fejlesztési alapot képez)

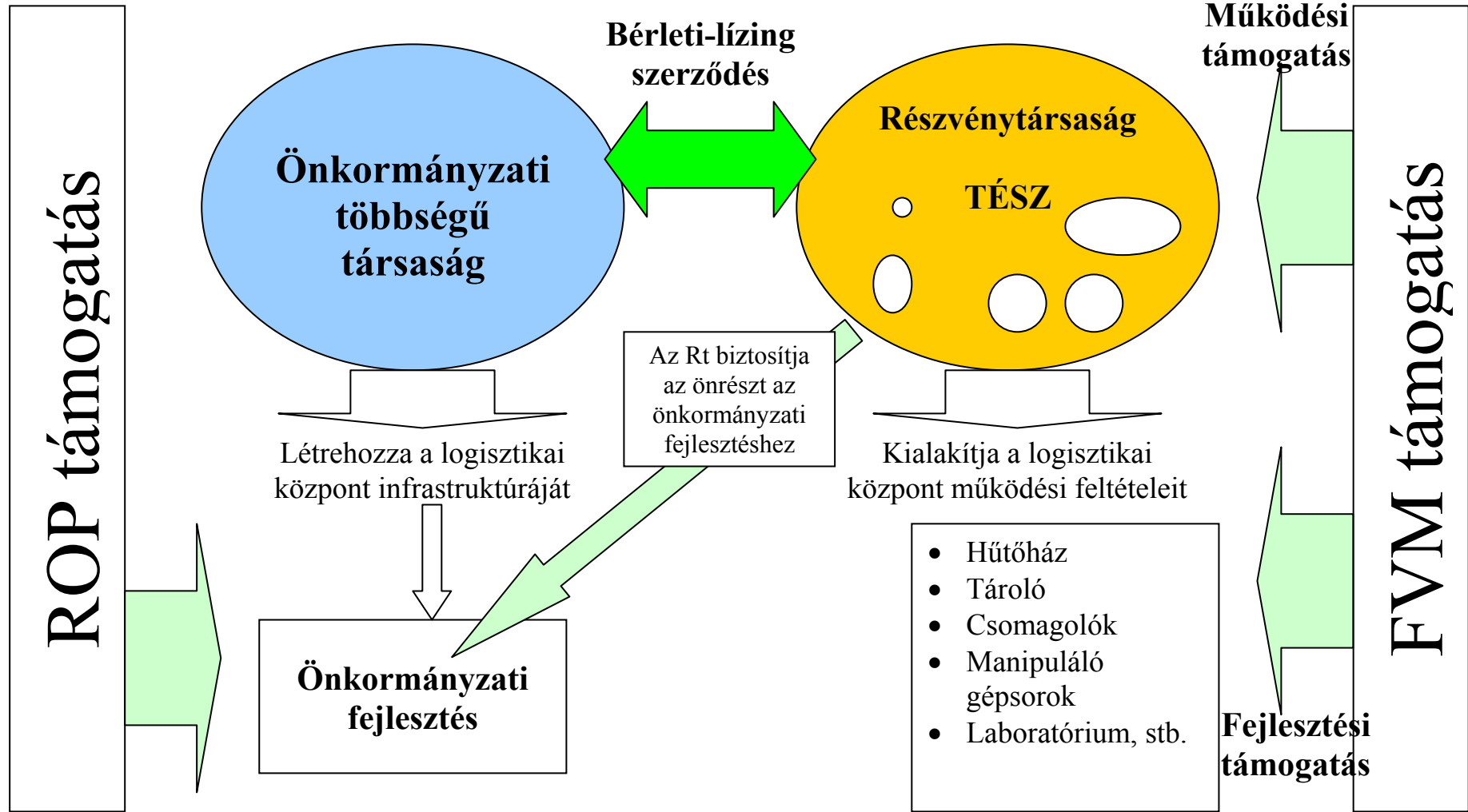
Garancia alap (A bevétel meghatározott részéből **garancia alapot képez**, mely a garantált ár alatti értékesítés esetén csökkenti a termelők veszteségét)

Költségek (A bevételből fedezi a logisztikai központ és a részvénytársaság működését)

Tagi részesedés (Ezek után fennmaradó összeget a beszállított áru arányában szétosztja a tagok között)

A bevétel felosztásának mértékét és a kifizetés módját a részvénytársaság határozza meg.

A megvalósítás finanszírozási modellje

A logisztikai központ működését a részvénytársaság biztosítja